

Verslag Koninklijke Bibliotheek 1990-1992

Inhoud

- Woord vooraf
- De taken van de Koninklijke Bibliotheek
- Reorganisatie
- Automatisering
- Dienstverlening
- Centrale catalogi
- Depot van Nederlandse publicaties & Nederlandse bibliografie
- Bibliotheekonderzoek
- Wetenschappelijke collectie
- Bijzondere collecties
- Conservering, restauratie & optische technieken
- Nationale en internationale samenwerking & contacten
- Voorlichting & promotie
- Vereniging Vrienden der Koninklijke Bibliotheek
- De Koninklijke Bibliotheek in cijfers
- Lijst van afkortingen

Woord vooraf

De jaren 1990 tot en met 1992 vormden voor de Koninklijke Bibliotheek een periode waarin zich grote veranderingen voordeden. Deze veranderingen kunnen wat de hoofdlijn betreft worden samengevat in drie trefwoorden: reorganisatie, verzelfstandiging en modernisering van de automatisering. De hoogste prioriteit werd gegeven aan het in goede banen leiden van het veranderingsproces; voor het uitbrengen van jaarverslagen ontbrak de tijd. Inmiddels zijn de meeste problemen opgelost en het is nu mogelijk om verslag uit te brengen over de eerste jaren na de reorganisatie. Om praktische redenen is gekozen voor een verslag dat drie jaar bestrijkt. Het voornemen is om hierna weer elk jaar een verslag uit te brengen, een verplichting die is vastgelegd in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), die op 31 augustus 1993 voor de KB van kracht zal worden. Dit verslag onderscheidt zich van voorgaande jaarverslagen ook door een andere opzet. Waren vorige verslagen vooral een compilatie van de verslagen van de diverse afdelingen van de KB, de inhoud van dit verslag is bepaald door de wens een globaal beeld van de afgelopen periode te schetsen met het accent op de belangrijkste gebeurtenissen en activiteiten. Er is minder aandacht voor details, maar des te beter geeft dit verslag weer op welke wijze de KB inhoud geeft aan haar taken als nationale bibliotheek.

De ingrijpende veranderingen waarmee de KB in de verslagperiode te maken had, gingen gepaard met een aanzienlijke reductie van de vaste personeelsformatie. Voorwaarde bij de per 1 januari 1990 doorgevoerde reorganisatie was dat de uitvoering van de taken van de KB, die zijn verankerd in het Koninklijke Besluit van 7 september 1982, niet in het gedrang mocht komen. Gevolg van één en ander is wel geweest dat alle zeilen bijgezet moesten worden om te voorkomen dat het precaire evenwicht tussen taken en middelen onder deze omstandigheden ernstig zou worden verstoord.

Al in 1987 was met de benoeming van een Algemeen Bestuurscollege het verzelfstandigingsproces van de KB ingezet. Deze verzelfstandiging bracht met zich mee dat de KB zelf taken moest gaan vervullen die voorheen bij het ministerie van Onderwijs & Wetenschappen berustten. Hiervoor was een versterking nodig van verscheidene stafafdelingen (personele en financiële zaken) en werden ook enkele nieuwe stafafdelingen opgericht (automatisering en beleid). In het kader van de verzelfstandiging werd per 1 juli 1991 het Rechtspositiereglement Wetenschappelijk Onderwijs (RRWO) van toepassing, zodat de KB nu niet alleen te maken kreeg met een eigen Dienstcommissie (die al bestond), maar ook met een eigen plaatselijk Georganiseerd Overleg. Met de invoering van de WHW zal de laatste fase intreden van het verzelfstandigingsproces van de KB, waarbij uiteindelijk ook de zelfstandige verantwoordelijkheid voor uitgaven met betrekking tot gebouwbeheer geregeld zal

moeten worden. Feitelijk legt de verzelfstandiging reeds beslag op 5% van de personeelsformatie. Mede vanwege de omstandigheid dat door de reorganisatie en de reductie van de vaste personeelsformatie het verschijnsel van zogenaamde bovenformatieven was opgetreden, kregen de hoofdafdelingen per saldo circa 20% minder vast personeel ter beschikking voor groeiende taken. Weliswaar nam het aantal taken niet toe, maar wel de omvang ervan, mede door het open-einde-karakter van vele taken.

Hoewel de reorganisatie, samen met de vernieuwing van de bibliotheekautomatisering, ongetwijfeld de doelmatigheid heeft vergroot, kon daardoor een reductie van 20% van de vaste formatie in de hoofdafdelingen niet worden gecompenseerd. Compensatie kon evenmin worden gevonden in de aanstelling van tijdelijk aanvullend personeel. De daarvoor beschikbare middelen zijn drastisch afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren.

Om de geschetste situatie het hoofd te bieden en de tering naar de nering te zetten werd in mei 1991 naar het drastische middel van een vacature- en verplichtingenstop voor de rest van het jaar gegrepen. Daarmee kon tijd worden gewonnen voor de inzet van meer verfijnde maatregelen en om oplossingen te bedenken voor de belangrijkste knelpunten. Dit leidde onder andere tot een nieuwe afbakening van de verzameltaak van het Depot van Nederlandse Publicaties.

Het zou verbazingwekkend zijn geweest als de ingrijpende veranderingen niet tot spanningen en onzekerheid bij de medewerkers zouden hebben geleid. Het omzien naar oude zekerheden was vaak heel goed merkbaar, evenals de nasleep van oud zeer, maar desondanks is, dankzij de inzet en betrokkenheid van veel medewerkers, het dagelijkse werk gewoon doorgegaan. Aan het einde van deze soms tumultueuze jaren kan worden geconstateerd dat de blik weer op de toekomst is gericht. Het langs de hiervoor geschetste lijnen ingezette herstelproces had niet alleen tot doel om het evenwicht tussen taken en middelen te herstellen, maar ook om de spankracht van de organisatie te vergroten en vooral om te pogen ondanks alles middelen vrij te maken voor nieuw beleid. Daarbij ging de aandacht onder meer uit naar de taken van de KB als nationale bibliotheek en een verbreding van de dienstverlening.

Mede doordat de KB met vaste hand bezig was orde op zaken te stellen, konden in de verslagperiode ook belangrijke resultaten worden geboekt. Het ministerie stelde de KB in staat om de vernieuwing van het bibliotheeksysteem te voltooien, er kwam extra geld voor het gebouw, de reorganisatie werd formeel afgerond, er werd een samenwerkingsovereenkomst met Pica gesloten inzake NCC/IBL, om maar enkele belangrijke zaken te noemen.

Ook in de leiding van de KB is er veel veranderd. Bibliothecaris dr AW Willemsen werd halverwege 1990 op zijn verzoek ontheven van zijn functie en aansluitend benoemd tot adviseur van het Algemeen Bestuurscollege. Op 27 maart 1991 nam hij op gepaste wijze afscheid als bibliothecaris met een conferentie te zijner ere, onder de titel *Na ons de zondvloed?* Kort daarvoor, op 16 maart, was de benoeming tot directeur - bibliothecaris van kracht geworden van dr W van Drimmelen, tot dan secretaris van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Daarmee kwam tevens een einde aan het interim-management van mr AP van der Kooi.

Nadat het Algemeen Bestuurscollege de veranderingen in de leiding van de KB tot een goed einde had gebracht, achtte de voorzitter, drs TD Jansen, die in 1989 de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt, de tijd rijp om zijn functie te beëindigen, hetgeen geschiedde per 1 juni 1991. In augustus daarop werd bekend dat de minister van O&W dr ir B Okkerse had benoemd tot lid van het Algemeen Bestuurscollege per 1 november 1991. Tot die datum bekleedde de heer Okkerse de functie van directeur-generaal voor het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek bij het ministerie van O&W. Vanaf diezelfde datum aanvaardde hij het voorzitterschap, dat in de tussentijd was waargenomen door drs MFJ Pijnenborg.

De samenstelling van het Algemeen Bestuurscollege per 31 december 1992 is als volgt: drs EAW Bolle, dr ir B Okkerse (voorzitter) en drs MFJ Pijnenborg.

Het Nederlands Centrum voor Rechtshistorische Documentatie en Rechtsiconografie en het Nederlands Bureau voor Onderzoekinformatie maakten in de verslagperiode deel uit van de KB-organisatie, het NBOI vanaf 1 augustus 1990. Deze instellingen brengen een eigen jaarverslag uit.

Dr W van Drimmelen
Directeur - Bibliothecaris

De taken van de Koninklijke Bibliotheek

Bij alle veranderingen in de afgelopen jaren, waarop in het volgende hoofdstuk verder zal worden ingegaan, is de taakstelling van de KB overeind gebleven. De veranderingen waren er mede op gericht om een goede invulling van de opgedragen taken, zoals neergelegd in het Koninklijk Besluit van 1982, te kunnen realiseren. De KB is de nationale bibliotheek en heeft een veelzijdig geheel van taken te vervullen, die kunnen worden samengevat in een drietal hoofdtaken. De KB is:

- Depotbibliotheek
- Wetenschappelijke bibliotheek
- Bibliotheek met bijzondere landelijke taken.

Als depotbibliotheek heeft de KB de zorg voor behoud en conservering van nationaal cultureel erfgoed en is de KB verantwoordelijk voor het Depot van Nederlandse publicaties, alsmede voor de vervaardiging van de Nederlandse bibliografie. Als wetenschappelijke bibliotheek staat de KB ten dienste van de wetenschapsbeoefening, waarvoor onder meer de eigen collectie op het gebied van de geesteswetenschappen, de depotcollectie en een groot bestand van bibliografische informatie beschikbaar zijn. Als bibliotheek met bijzondere landelijke taken beweegt de KB zich op het terrein van de gemeenschappelijke infrastructuur, de landelijke samenwerking, het onderzoek en de toepassing van nieuwe ontwikkelingen. Deze drie hoofdtaken leggen ieder beslag op een substantieel deel van de personele en financiële middelen. Zij zijn te beschouwen als de drie pijlers waarop de veelheid van taken berust. Vanuit alle afdelingen in de organisatie wordt aan ieder van deze hoofdtaken bijgedragen.

De KB als depotbibliotheek

Het Depot van Nederlandse publicaties

De KB heeft tot taak het verzamelen en beheren van in het Nederlandse taalgebied verschenen publicaties en van elders over Nederland verschenen publicaties. Hiertoe wordt samengewerkt met de organisaties van Nederlandse uitgevers en boekhandelaren in het kader van het samenwerkingsverband Nederlands Bibliografisch Centrum, waaraan een overeenkomst met de Staat der Nederlanden ten grondslag ligt.

De Nederlandse bibliografie

De publicaties in het Depot vormen de basis voor de Nederlandse bibliografie, die door de KB wordt vervaardigd. In overleg met de betrokken instanties wordt deze bibliografie in verschillende vormen gepubliceerd. Via het Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem staat de bibliografie ter beschikking van de andere bibliotheken in het land.

De KB als wetenschappelijke bibliotheek

De collecties

Als wetenschappelijke bibliotheek heeft de KB tot taak om op het gebied van de geesteswetenschappen een eigen collectie te verwerven, ontsluiten, beheren en ter beschikking te stellen voor wetenschapsbeoefening. Tot de eigen collectie behoort een aantal bijzondere collecties, waaronder middeleeuwse handschriften, incunabelen, overige oude drukken, alsmede zeldzame en kostbare werken. Ook de depotcollectie is, onder voorwaarden, beschikbaar voor raadpleging.

Bibliografische informatie

De KB fungeert als bibliografisch inlichtingencentrum. De KB onderhoudt daartoe omvangrijke bibliografische informatie als houder van een Centrale Catalogus en op basis van de eigen collectie, de Nederlandse bibliografie, het bezit van de nationale bibliografieën van andere landen en vele specifieke bibliografieën, in gedrukte en elektronische vorm.

Dienstverlening aan de gebruiker

De KB verleent bibliotheekdiensten aan gebruikers uit het gehele land. Door de vestiging in Den Haag waar geen universiteitsbibliotheek is, vervult de KB een specifieke functie in deze regio. De

dienstverlening omvat beschikbaarstellen (hetzij voor raadpleging ter plaatse, hetzij voor uitlening), bemiddeling in het interbibliothecaire leenverkeer en de levering van fotokopieën en reproducties. Tot de dienstverlening behoort ook de eerdergenoemde functie van bibliografisch inlichtingencentrum.

De KB als bibliotheek met bijzondere landelijke taken

Landelijke infrastructuur

De KB is houder van een Centrale Catalogus als instrument voor de lokalisering van publicaties en voor het interbibliothecaire leenverkeer. Gezamenlijk met Pica is de KB verantwoordelijk voor beheer, exploitatie en ontwikkeling van het NCC/IBL-systeem. De KB fungeert als intermediair voor bibliotheken die geen aansluiting hebben op het NCC/IBL-systeem.

Landelijke samenwerking

De KB heeft tot taak om de landelijke samenwerking te bevorderen en te ondersteunen, onder meer op het gebied van de coordinatie van collectievorming en conservering.

Onderzoek en toepassen nieuwe ontwikkelingen

De KB heeft tot taak om onderzoek te verrichten op het gebied van het bibliotheekwezen en het fysieke behoud van documenten. De KB fungeert als proeftuin voor de toepassing van nieuwe ontwikkelingen, onder meer op het gebied van automatisering.

Internationaal aanspreekpunt

Als nationale bibliotheek is de KB internationaal aanspreekpunt, met name voor andere nationale instellingen en voor internationale uitwisseling van publicaties.

Reorganisatie

Per 1 januari 1990 werd een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd naar aanleiding van een door de minister opgelegde reductie van de vaste personeelsformatie met 10%. Een van de doelstellingen van de reorganisatie was het absorberen van deze krimp door het tot stand brengen van een grotere doelmatigheid in de organisatie. De daartoe getroffen bedrijfsorganisatorische maatregelen kunnen in grote lijnen als volgt worden samengevat:

- Het aanbrengen van een hiërarchische structuur in lijn- en stafafdelingen; het terugbrengen van het aantal lijnafdelingen van acht tot vier; de onderverdeling van de lijnafdelingen in hoofdafdelingen, afdelingen en secties (zie afbeelding 6 op de volgende pagina).
- Een kritische analyse van de omvang van de uitgeoefende taken en functies.
- Een wijziging van de managementstijl door meer delegatie van bevoegdheden; het zoveel mogelijk doorvoeren van norm- en taakstellingen; het opstellen van nieuwe uniforme werkprocedures.
- Het inrichten van een stafafdeling Automatisering, een Beleidsafdeling en een afdeling Bibliotheekonderzoek en wetenschappelijke documentatie; versterking van de stafafdelingen Financiële Zaken en Personele Zaken.

De vernieuwing van het geautomatiseerde bibliotheekstelsel is niet alleen tot stand gekomen vanwege de reorganisatie, maar speelde daarin wel een centrale rol omdat het als één van de belangrijkste voorwaarden werd gezien om de doelmatigheid van werkzaamheden te vergroten. Een belangrijk kenmerk van de nieuwe organisatie is dat waar mogelijk gelijksoortige werkzaamheden binnen één afdeling en op één plaats worden verricht. Zo is bijvoorbeeld de boekverwerking, die voorheen voor de wetenschappelijke en depotcollectie streng gescheiden plaatsvond, nu volledig geïntegreerd. Anderzijds heeft de uitvoering van bepaalde taken een geheel andere organisatorische inkadering gekregen. In beide gevallen heeft het ertoe geleid dat medewerkers en soms hele afdelingen intern dienden te verhuizen. Om deze noodzakelijk herhuisvesting ook voor de medewerkers bevredigend te laten verlopen is een aanzienlijke investering gedaan in nieuw meubilair en stoffering. De feitelijke implementatie van de nieuwe organisatiestructuur verliep in de eerste helft van 1990 zonder al te grote problemen, maar dat gold niet voor de formele afronding. Met name de meningsverschillen met het departement van O&W over de waardering van een groot aantal functies veroorzaakten onrust. Tevens ontstond er een vertrouwensbreuk tussen de directeur ad interim en de Dienstcommissie, wat er toe leidde dat de Dienstcommissie het overleg opschortte en zich tot de minister wendde. Deze stelde een ad hoc commissie in om na te gaan of de procedures in het kader van de reorganisatie van de KB zorgvuldig waren toegepast. De bevindingen van de commissie daarover waren grotendeels positief, maar leidden niet tot een doorbreking van de impasse. Wel werd inmiddels intensief overlegd met het departement over de functiewaarderingsproblematiek, waarvoor een extern adviesbureau werd ingeschakeld. Uiteindelijk stelde de minister in juni 1991 de nieuwe organisatiestructuur en de vaste personeelsformatie definitief vast. Wat de waarderingsproblematiek betreft bleek de minister de KB een heel eind tegemoet gekomen te zijn, maar enkele knelpunten konden niet worden opgelost.

Inmiddels was bij de komst van de nieuwe directeur - bibliothecaris het reguliere overleg met de Dienstcommissie weer hersteld en bracht de Dienstcommissie onder enkele voorwaarden een positief advies over de reorganisatie uit. In goed overleg is gewerkt aan het oplossen van de punten ten aanzien waarvan de Dienstcommissie voorbehouden had geformuleerd. Op 30 november 1992 betuigde de Dienstcommissie tenslotte haar instemming met de reorganisatie en kon gezamenlijk worden geconcludeerd dat de reorganisatie was afgerond.

Hoewel in het reorganisatieplan geen daarbij passende overlegstructuur was opgenomen is deze vanzelfsprekend wel ontstaan. Op de verschillende niveaus van de organisatie vindt regelmatig werkoverleg plaats en op managementniveau zijn diverse gremia gevormd voor werk- en beleidsoverleg. Aan het Management Overleg (MO), dat wekelijks in aansluiting op het Directie Overleg (DO) wordt gehouden, nemen de directie en de hoofden van de hoofdafdelingen deel. Dit overleg heeft na een aanloopperiode een groter gewicht gekregen door een betere afstemming tussen DO en MO. Circa één maal per maand wordt het Management Overleg verbreed tot Algemeen Overleg (AO), waaraan ook de hoofden van de stafafdelingen deelnemen. Deze vergaderingen zijn vooral gewijd aan algemene beleidsthema's.

Automatisering

Reeds medio 1985 was het besluit genomen om de automatisering van de Koninklijke Bibliotheek te vernieuwen. De in de zeventiger jaren door Pica voor de Koninklijke Bibliotheek gerealiseerde automatisering was inmiddels sterk verouderd. Essentiële elementen in de functionaliteit van het bibliotheek systeem ontbraken of waren slechts provisorisch gerealiseerd; onderdelen van de automatisering vertoonden te weinig samenhang, met als gevolg omslachtige en weinig effectieve procedures. Daarnaast ontstond in toenemende mate behoefte aan kantoorautomatisering. Om introductie, vernieuwing en onderhoud van de geautomatiseerde systemen in de praktijk te kunnen uitvoeren werd in 1989 de stafafdeling Automatisering opgericht. De oprichting was mede noodzakelijk geworden door het vertrek van Pica per 1 januari 1989 uit het gebouw van de Koninklijke Bibliotheek. Pica nam tot die datum de lokale implementatieactiviteiten en het dagelijkse beheer van de automatisering voor haar rekening. De instelling van de nieuwe stafafdeling, die ook ondersteunende werkzaamheden verricht voor andere instituten in het KB-complex, werd in het kader van de reorganisatie per 1 januari 1990 geformaliseerd. Alvorens te starten met het vernieuwingsproject werden met behulp van externe expertise de complexe bedrijfsprocessen van de KB en de status quo van de automatisering in kaart gebracht en werden knelpunten en behoeften met betrekking tot informatisering en automatisering geïnventariseerd. Op basis daarvan kon de vereiste functionaliteit van het te realiseren systeem worden geformuleerd. Vervolgens zijn de eisen getoetst aan de mogelijkheden van de op de markt beschikbare systemen. Om de vernieuwing te kunnen realiseren was in 1986 financiering gezocht in het kader van het Intentioneel Apparaat Schema (IAS). In de jaren 1987 tot en met 1989 werd een deel van de nodige middelen verkregen. De feitelijke uitvoering van het IAS-project startte echter pas in januari 1990. De kantoor-automatisering was reeds in 1989 buiten dit project opgestart. Voor de financiering in de jaren 1990 tot en met 1992 diende de KB een aanvraag in bij het Nederlands Bureau voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging (NBBI). Het ministerie verzocht het NBBI advies uit te brengen over de aanpak van de automatisering bij de KB en over de inzet van de reeds verstrekte middelen. Het adviesbureau Logica stelde in 1992 een onderzoek in en concludeerde dat de automatisering in de KB op doelmatige en effectieve wijze was aangepakt. Wel werd gewezen op de krappe bezetting van de stafafdeling Automatisering, een zorgelijke situatie gelet op de voortrekkersrol van de KB op het gebied van informatietechnologie en automatisering. In 1992 werden de middelen voor de vervolgfases van de automatisering beschikbaar gesteld.

Lokaal bibliotheeksysteem

Na vergelijking van op de markt beschikbare producten werd besloten om Pica de opdracht te verlenen LBS3 te ontwikkelen. Het fundament daarvan wordt gevormd door de uitgebreide functionele specificatie die de Koninklijke Bibliotheek met steun van het bureau VNI had opgesteld. De KB vormde dan ook de ontwikkel- en testlocatie voor dit nieuwe bibliotheeksysteem. Bij het ontwikkelen, testen en invoeren van de nieuwe programmatuur door Pica speelden kennis en expertise van KB-medewerkers een grote rol. De vernieuwing kon echter niet wachten op het gereed komen van LBS3: de bestaande hardware was verouderd en de specifieke software die Pica voor de KB ontwikkeld had, onder meer voor de werkzaamheden bij het Depot van Nederlandse publicaties, verkeerde in een slechte staat. Er werd een tussenoplossing gevonden in de vorm van invoering van de tweede versie van het bestaande LBS en het ontwikkelen van aanvullende functionaliteit voor de werkzaamheden van het Depot. Hierdoor kon een eind worden gemaakt aan het gebruik van het Depot Adresseersysteem, een reeds lang bestaande provisorische voorziening om uitgever eraan te herinneren nieuwe publicaties aan het Depot te sturen.

Begin 1990 werd een nieuwe computer-configuratie aangeschaft. Het bestaande computersysteem (Digital PDP 11/44) werd vervangen en alle toepassingen werden overgezet op een MicroVax 3800. Pica ontwikkelde de acquisitiemodule ACQ2, waarvan de eerste oplevering plaatsvond in de tweede helft van 1990. Vervolgens werd ten behoeve van LBS3 een MicroVax 4000-cluster aangeschaft. In 1991 werd begonnen met de implementatie van het nieuwe systeem. LBS3 bestaat uit geheel vernieuwde modules voor de online publiekscatalogus (OPC3), voor de online werkcatalogus (OWC3), voor opslag en uitleen (OUS3), alsmede voor bestel-administratie en tijdschriftenregistratie (ACQ3), inclusief de nieuwe functionaliteit voor het Depot. De voornaamste kenmerken van het systeem zijn:

- de bibliotheekmedewerkers kunnen met behulp van een Intelligent Bibliografisch Werkstation (IBW) zowel alle lokale modules en bestanden bereiken, als gebruik maken van de landelijke bibliotheeksysteem en -functies GGC, NCC en ORS;

- het is een geïntegreerd systeem met een titelbestand, waarbij alle mutaties direct zichtbaar zijn voor alle gebruikers; de invoer en ontleening van algemene bibliografische gegevens geschieden via het GGC; de lokale kenmerken worden alleen in het eigen systeem opgeslagen met uitzondering van gegevens die voor het IBL-verkeer noodzakelijk zijn;
- alle uitvoerproducten (online, offline) kunnen worden geleverd door het lokale bibliotheekstelsel;
- alle materiaalstromen van de KB (wetenschappelijke collectie, depot, ruil, geschenken, en zo meer) worden op eenzelfde wijze verwerkt.

In de loop van 1991 werd de nieuwe versie van de online publiekscatalogus (OPC3) aan het publiek beschikbaar gesteld. In 1992 vond onder begeleiding van de sectie Bibliotheekonderzoek een evaluatie plaats, die heeft bijgedragen aan de optimalisering van het systeem.

Met financiering van het Intentioneel Apparaat Schema kon in de jaren 1990 en volgende de automatisering vernieuwd en vergaand geïntegreerd worden. De doelmatigheid is sterk verhoogd, hetgeen van vitaal belang is voor de KB gezien de mate van informatisering van de bedrijfsvoering en de dienstverlening.

Landelijke bibliotheeksystemen

Behalve het lokale bibliotheekstelsel vernieuwde Pica in een parallel project de landelijke systemen GGC, NCC en ORS; het nieuwe concept wordt aangeduid met Pica3. De geïntegreerde opzet van LBS3 en Pica3, inclusief de vernieuwing van de NCC, maakte het voor Pica mogelijk om in opdracht van SURFnet het project Open Bibliotheek Netwerk (OBN) uit te voeren. Bibliotheekmedewerkers en eindgebruikers kregen hiermee toegang tot diverse catalogi en geautomatiseerde diensten in Nederland. De Koninklijke Bibliotheek en de Universiteitsbibliotheek Groningen vormden de twee testbibliotheken voor dit project.

Lokaal netwerk

Het in het begin van de jaren tachtig geïnstalleerde asynchrone interne netwerk van de KB was aan het einde van het decennium aan vernieuwing toe. Besloten werd om mede ten behoeve van de kantoorautomatisering een Local Area Network (LAN) te implementeren. De keuze voor Ethernet als datatransportmiddel werd door Pica onderschreven. In 1990 werd begonnen met de aanleg van het netwerk; de bouw werd in 1992 voltooid. Ten behoeve van het gebruik van centrale programmatuur en bestanden voor kantoorautomatisering is een Novell server geïnstalleerd. Het voordeel van een centrale server is onder meer een verzekerde dagelijkse backup, elektronische post (e-mail) en gezamenlijk gebruik van programmatuur en bestanden. In 1991 werd een aansluiting op SURFnet geïmplementeerd, primair voor de communicatie tussen het lokale bibliotheekstelsel en Pica. Steeds meer wordt SURFnet ook gebruikt voor andere toepassingen zoals elektronische post (X.400-koppeling); met een aansluiting op internet is toegang verkregen tot wereldwijde research-netwerken.

Cd-rom

Raadpleging van (bibliografische) bestanden vindt tegenwoordig op grote schaal plaats door gebruik te maken van cd-rom-technologie. Grote databestanden kunnen op een cd-rom worden opgeslagen en via gebruikersvriendelijke interfaces toegankelijk worden gemaakt. De KB beschikt over drie soorten cd-rom-toepassingen: abonnementen op bibliografische bronnen ten behoeve van het publiek (Datalex en andere), bronnen ten behoeve van publiek en medewerkers (Books in Print, Verzeichnis Lieferbare Bücher) en cd-roms die in projecten worden ontwikkeld met een bijdrage van de KB, zoals Nationale Bibliotheken op cd-rom, Nederlandse Drukkersmerken. Momenteel zijn de cd-rom-toepassingen alleen stand-alone beschikbaar.

Op de valreep van 1991 verscheen de pilot cd-rom *Dutch printer's devices*, ofwel Nederlandse drukkingsmerken van de 16de en 17de eeuw uit het bezit van de KB. Op de plaat staan afbeeldingen van 1000 drukkings- en uitgevermerken die in de 16de en 17de eeuw werden gebruikt door ruim 1500 Nederlandse boekdrukkers- en verkopers. Ze zijn toegankelijk gemaakt via de Iconclass-browser, die ontwikkeld is door de vakgroep Computer en Letteren van de Rijksuniversiteit Utrecht. In samenwerking met deze vakgroep en het NBBi, dat subsidieerde en organiseerde, is deze productie tot stand gekomen. Het beeldmateriaal is samengesteld op basis van het door de STCN sinds 1982 gefotokopieerde materiaal dat men bij de catalogisering aantroef. Inmiddels is dit bestand tot 10.000 uitgegroeid.

Centrale Catalogus Kartografie

In 1989 was het CCK-project gestart met het doel de tot dan toe alleen offline toegankelijke Centrale Catalogus Kartografie te moderniseren. Dit project werd onder verantwoordelijkheid van de KB uitgevoerd op basis van een overeenkomst met het NBBi en met financiële steun van O&W. Met de vakgroep Kartografie van de Rijksuniversiteit Utrecht sloot de KB een overeenkomst voor de ontwikkeling van het systeem. Voor het project is een centraal Unix-systeem aangeschaft dat in de operationele fase door de participerende instellingen benaderd kan worden. Het systeem werd aangesloten op het lokale netwerk. Het project werd op 1 september 1992 formeel afgesloten; aan het einde van de verslagperiode was er nog geen definitieve versie van het programma beschikbaar.

Overige automatisering

Door het organisatie-adviesbureau Dechesne, Ernst en Whinney was eind 1988 een vooronderzoek verricht naar de administratieve organisatie en de ondersteunende systemen van de KB. Dit leidde tot een plan van aanpak voor de uitvoering van vervolgwerkzaamheden in werkgroepen, gecoördineerd door een interne Stuurgroep Informatie Planning. De volgende onderdelen werden geïmplementeerd:

Algemene kantoorautomatisering

Gekozen is voor de tekstverwerkings-, spreadsheet- en communicatieprogrammatuur van WordPerfect; verder werden er programma's aangeschaft of ontwikkeld voor centrale postregistratie en adresbeheer.

Financieel systeem

Voor de geautomatiseerde verwerking van de boekhouding, de controle van de afdelingsbudgetten en het inventarisbeheer van de goederenstroom binnen de stafafdeling Algemene Zaken is het pakket Fini-Visy van Unit-4 gekozen, dat werkt op een Unix-computer.

Salarissysteem

De KB maakt gebruik van de faciliteiten van RCC/IVEV voor de verwerking van salarisgegevens; de financiële gegevens worden (vooralsnog handmatig) via een werkstation ingevoerd in het financiële systeem.

Registratie variabele werktijden

Dit systeem registreert tijden van binnenkomst en vertrek van personeelsleden, ziekte, ADV en vrije dagen; het systeem werkt stand-alone en kan gegevens op diskette uitvoeren ten behoeve van verwerking in andere personeelsinformatiesystemen.

Postverwerking en -frankeersysteem

Met dit systeem is het mogelijk om uitgaande post automatisch te frankeren en de porti te verrekenen met de afdelingsbudgetten; het betreft hier een stand-alone systeem waarop een werkstation is aangesloten.

Dienstverlening

In de dienstverlening aan het publiek zijn tijdens de verslagperiode vele zaken veranderd. Belangrijke momenten waren de ingebruikname van twee van de modules van het Lokaal Bibliotheekstelsel van Pica (LBS3) in respectievelijk 1991 en 1992: de online publiekscatalogus (OPC3) en het Opslag-Uitleensysteem (OUS3). Bij beide implementaties was de KB proeflokatie. Door de afdelingen Informatie en Leenverkeer werden de systemen getest op functionaliteit en gebruikersvriendelijkheid. Het belang van de nieuwe versie voor de KB is niet alleen gelegen in de verbeterde zoekmogelijkheden, maar ook in het feit dat de catalogus van de depotcollectie erin is opgenomen. Deze collectie is hierdoor zichtbaarder en dus ook toegankelijker geworden. Ook een deel van de krantencollectie is gemakkelijker te raadplegen: de meest geraadpleegde kranten werden in microvorm in open opstelling geplaatst. Hierdoor is het aantal vragen bij de informatiebalie in de leeszaal van het Depot aanzienlijk gedaald.

Verder werden nieuwe diensten, zoals cd-rom-raadpleging, beschikbaar gesteld en werd een verruiming in de dienstverlening aangebracht, zoals de mogelijkheid om vijftien boeken tegelijk te lenen. Daar staat tegenover dat er geboren uit personele nood ook beperkende maatregelen moesten worden getroffen, zoals vermindering van de uitleenuren en een verhoging van de minimumleeftijd voor bezoekers. Na jarenlange stijging van het aantal uitleningen is er nu een terugloop in uitleencijfers. Tegelijkertijd is het aantal vragen bij de informatiebalies de laatste jaren sterk gestegen.

Nieuw toegangsbeleid

De KB kampte al enige jaren in toenemende mate met een capaciteitsprobleem. Dit werd met name veroorzaakt door bezoekers die de leeszaal en catalogusruimte slechts gebruikten als prettig onderdak voor het maken van huiswerk en opdrachten. Steeds vaker ondervonden 'echte' gebruikers, die de collecties en catalogi voor hun onderzoek nodig hebben, de nadelen daarvan en deden zij hierover hun beklag. Om enigszins aan de wensen van deze gebruikers tegemoet te komen werd een deel van de leeszaal voor hen gereserveerd, maar een structurele oplossing kon alleen worden gerealiseerd door de toegangsvoorwaarden te veranderen. De discussie daarover kreeg nieuw voedsel door algemene tarifieringsvoorstellen die eind 1991 binnen de UKB aan de orde kwamen. Deze leidden er toe dat gebruikers van de KB met ingang van 1 januari 1993 een jaarlijkse bijdrage dienen te betalen. Na een goede voorbereiding in de verslagperiode werd op de genoemde datum het nieuwe toegangsbeleid van kracht, waarbij tevens de minimumleeftijd voor bezoekers werd verhoogd van 17 tot 21 jaar. Deze beperking geldt niet voor studenten die staan ingeschreven bij een instelling voor hoger beroeps- of wetenschappelijk onderwijs. Het aantal in de verslagperiode nieuw ingeschreven bezoekers was vrijwel constant.

Uitleningen en ter inzage gevraagde publicaties

In 1992 bedroeg het totale aantal uitleningen, IBL kopieleveringen en uit de magazijnen ter inzage gevraagde publicaties 213.000, waarbij niet is meegeteld het aantal raadplegingen van de open opgestelde werken in de leeszaal. Zoals reeds gezegd liep het aantal balie-uitleningen terug (tot 83.000=39% van het totale aantal uitleningen, kopieleveringen en dergelijke). Dit is voor een deel te verklaren door het feit dat sinds mei 1990 gebonden delen van tijdschriften niet meer worden uitgeleend. In plaats daarvan worden nu door gebruikers tijdschriftartikelen in fotokopie aangevraagd. Het aantal postuitleningen van boeken is drastisch gereduceerd (tot 6.200 = 3%), onder meer doordat het verdeelmechanisme voor interbibliothecaire aanvragen zorgt voor een meer gelijkmatige spreiding van aanvragen over de aan het IBL deelnemende bibliotheken. Het aantal ter inzage gevraagde publicaties uit de wetenschappelijke collectie was vrijwel stabiel (47.000 = 22%), terwijl de toename van het aantal raadplegingen van de depotcollectie zich heeft voortgezet (34.000 raadplegingen in 1992 = 16%), gestimuleerd door de opname van de depottitels in de OPC. Opvallend is het grote aandeel van IBL kopieleveringen in het totaal van de verstrekte diensten (25.700 = 12%). Op 1 oktober 1992 werd samen met zeventien andere bibliotheken een begin gemaakt met het landelijke project voor snelle documentleverantie RAPDOC.

Informatieverstrekking

In de verslagperiode is het aantal vragen met betrekking tot de wetenschappelijke collectie bijna verdubbeld (gestegen naar 45.000). Begin 1990 is de informatieverstrekking anders opgezet en is een afzonderlijke afdeling Informatie opgericht, die zo actief mogelijk inspeelt op de vraag van het publiek. Bij de ingang van de bibliotheek is een balie Algemene Informatie gebouwd, die fungeert als eerste opvang. Hier wordt de bezoeker geholpen met relatief eenvoudige bibliografische vragen en geïnstrueerd in het raadplegen van de gedrukte en online publiekscatalogus. De diverse

inlichtingenbalies in de lees- en bronzalen van de wetenschappelijke collectie zijn samengevoegd tot één balie voor inlichtingen over collecties en hulp bij de raadpleging daarvan. Voor de inhoudelijk moeilijker vragen en voor het uitvoeren van recherches in de beschikbare online bestanden en cd-roms is bij de onderwerpscatalogus de Vakinformatiebalie beschikbaar. Mede als gevolg van de implementatie van de nieuwe OPC met veel uitgebreidere zoekmogelijkheden en een veel groter bestand, is de toch al aanzienlijke vraag naar instructie zeer sterk toegenomen. Helaas was het nog niet mogelijk het voornemen te realiseren tot integratie van de depotleeszaal in de algemene leeszaal, waardoor de informatievoorziening overzichtelijker zou worden. Vanaf begin 1991 wordt niet alleen online toegang geboden tot de zogenaamde ORS-bestanden van Pica, maar ook via het RCC/IVEV tot de informatiebestanden van de rijksoverheid. De introductie van cd-roms is trager verlopen dan in eerste instantie werd verwacht. In de loop van 1991 nam de vraag geleidelijk toe, mede door het beschikbaar komen van centrale printfaciliteiten en Nederlandstalige handleidingen, die in eigen beheer werden vervaardigd.

In 1991 werd gestart met het project Online Contents (OLC), dat zeer belangwekkend is omdat het verdragende consequenties kan hebben voor de toegankelijkheid van de collecties (zie ook pagina 46). De KB participeerde samen met tien universiteitsbibliotheken in een experiment van Pica en het Financieele Dagblad met een databank met de volledige tekst van gepubliceerde redactionele artikelen.

Magazijnen

Voor een optimale dienstverlening zijn efficiënt ingerichte magazijnen uitermate belangrijk. In de verslagperiode zijn dan ook diverse acties ondernomen om op dit punt verdere verbeteringen te realiseren. De belangrijkste actie betrof het uitleggen in een magazijnruimte van de ruim 20.000 lopende tijdschriften van de wetenschappelijke en depotcollectie. De actie was erop gericht om de lopende en de voorgaande jaargang bij elkaar te bewaren voordat er eventueel tot binden wordt overgegaan. Op deze wijze zijn de meest gebruikte afleveringen sneller toegankelijk en kan er meer zorg worden besteed aan het beschermd bewaren, het completeren van jaargangen en het goed opbergen op de vaste magazijnplaats. Een deel van de magazijnruimte werd gereed gemaakt voor de onderbrenging voor drie jaar van een collectie overheidspublicaties van de Tweede Kamer. Om de magazijnmedewerkers beter in staat te stellen het overzicht te bewaren werd in 1991 een strikter toegangsbeleid tot de magazijnen ingesteld.

Centrale Catalogi

De KB is houder van een centrale catalogus voor boeken (CC-Boeken) en voor tijdschriften (CC-Periodieken). Deze catalogi zijn instrumenten voor de lokalisering van publicaties en voor het interbibliothecaire leenverkeer (IBL), waaronder mede wordt begrepen de levering van fotokopieën van tijdschriftartikelen. De CC-Periodieken van de KB is geheel geautomatiseerd en maakt sinds 1983 deel uit van het geautomatiseerde NCC/IBL-systeem. Vanaf juli 1990 is dit systeem door iedere aangesloten bibliotheek ook te gebruiken voor het aanvragen van boeken. Titels van oudere boeken zijn echter veelal niet in de NCC te vinden. Voor deze titels is de CC-Boeken in de KB, die nog grotendeels uit kaartenbakken bestaat, een belangrijk lokaliseringinstrument.

Organisatie

In mei 1990 brachten de TRN-Groep en Logica bv in opdracht van het NBBI een rapport uit over de gewenste infrastructuur voor het NCC/IBL-systeem en de beheerskosten van de NCC. Het onderzoek vond plaats toen het nog zeer onduidelijk was hoe de bestuurlijke verhoudingen tussen de betrokken landelijke organisaties zich zouden ontwikkelen (zie pagina 56). Een belangrijke bestuurlijke wijziging vond plaats in december 1990. Toen tekenden de drie houders van centrale catalogi in Nederland (KB, en de bibliotheken van de TU Delft en de LU Wageningen) het Besluit tot ontbinding van de Samenwerkingsovereenkomst NCC en tot opheffing van het NCC-Samenwerkingsverband. De coördinerende taken en de bevoegdheden van het Samenwerkingsverband werden hierbij overgedragen aan de KB. Zij wordt daarbij geadviseerd door de commissie NCC/IBL van het Samenwerkingsverband UKB. Deze commissie werd in juli 1991 door de UKB ingesteld.

In september 1992 hebben de KB en Pica vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het landelijke leenverkeer afspraken vastgelegd over het beheer en de verdere ontwikkeling van het NCC/IBL-systeem en over de taken en bevoegdheden ten aanzien van de landelijke coördinatie en de gebruikersondersteuning. De afspraken zijn vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst tussen Koninklijke Bibliotheek en de Stichting Centrum voor Bibliotheekautomatisering Pica inzake NCC/IBL, die op 8 september 1992 werd ondertekend.

De beheerstaken liggen bij de hoofdafdeling Centrale Catalogi van de KB, die ook de aanvragen uit het land verwerkt. Deze aanvragen komen op verschillende manieren binnen: per post, per telefoon en via het NCC/IBL-systeem. Hierbij zijn inbegrepen de zogenaamde vrije aanvragen, die betrekking hebben op boeken waarvan de titel nog niet in de NCC voorkomt. Verder levert de hoofdafdeling een belangrijke bijdrage aan nieuwe technologische ontwikkelingen.

Dienstverlening

In 1992 bedroeg het aantal postaanvragen voor boeken en tijdschriften 82.000, een scherpe daling ten opzichte van 1990 (144.000). De daling werd vooral veroorzaakt door de invoering (1990) en het toenemende gebruik van het NCC/IBL-systeem voor het aanvragen van boeken. Steeds meer aanvragen die voorheen via de post naar de CC-Boeken werden gezonden, kunnen nu via het geautomatiseerde systeem worden afgehandeld. Het aantal instellingen met een aansluiting op dit systeem nam van 1990 tot en met 1992 toe van 300 tot 400. Het aantal telefonische verzoeken om informatie bleef de afgelopen jaren constant op een hoog niveau (28.000 per jaar). Verder raadplegen jaarlijks tussen de vier- en vijfduizend gebruikers de CC-Boeken tijdens een bezoek aan de KB. Nu een groot aantal bibliotheken via het geautomatiseerde systeem de gemakkelijk te vinden titels zelf kunnen behandelen, komen vooral de moeilijk vindbare of bibliografisch onvolledige aanvragen bij de KB terecht. Het aantal van dit soort tijdrovende aanvragen neemt elk jaar toe. Het aantal 'vrije' aanvragen bleef in de verslagperiode tamelijk constant (4.000). Elk jaar worden er ruim 2.000 aanvragen ingediend voor bestaande tijdschriften die niet in het geautomatiseerde systeem zijn opgenomen, de zogenaamde nieten. Vanaf 1990 wordt bij voortduring gewerkt aan een geautomatiseerd nietenbestand, dat kan worden gebruikt om de vakreferenten te attenderen op de vraag uit het land.

Beheer NCC/IBL

De KB is verantwoordelijk voor de verwerking van titels van nieuwe aanwinsten en de wijzigingen in het bezit van bibliotheken die geen aansluiting hebben op het GGC. Bovendien worden de door GGC-deelnemers ingevoerde gegevens gecontroleerd en in voorkomende gevallen aangevuld. Het aantal titels dat in kaart- of lijstvorm wordt aangeboden is van 1990 tot en met 1992 gedaald van 38.000 tot 21.000. De belangrijkste oorzaak is het wegvallen van de zendingen van de bibliotheek van de KNAW op het moment dat deze bibliotheek werd aangesloten op het GGC. Bovendien hebben bibliotheken in het algemeen de laatste jaren minder geld en tijd om hun bezit bij te werken. Van een aantal

bibliotheken werd de collectie tijdschriften geheel opnieuw of voor de eerste keer in de NCC/P ingevoerd. De afdeling beheerde ook het landbouwkundige deel van de NCC, waaronder de verwerking van de maandelijkse updates die vanuit de LU Wageningen worden aangeleverd.

Retro-automatisering

Zoals gezegd moet bij aanvragen voor oudere boeken nog een beroep worden gedaan op de kaartenbakken van de CC-Boeken met in totaal ruim vier miljoen kaarten. Jaarlijks worden de kaartenbakken ongeveer 40.000 keer geraadpleegd. In het vierde kwartaal van 1990 werd begonnen met het invoeren in het geautomatiseerde bestand van het supplement op de CC-Boeken. De werkzaamheden waren eind 1992 bijna afgerond. Op beperkte schaal vond ook retro-catalogisering plaats ten behoeve van de wetenschappelijke collectie: per jaar werden van ruim 3.000 titels die uit de wetenschappelijke collectie van de KB waren aangevraagd, complete beschrijvingen ingevoerd. Over de retro-automatisering van de hoofdcatalogus werden in 1992 nieuwe ideeën ontwikkeld. Het was duidelijk geworden dat handmatige retro-automatisering van de vier miljoen kaarten niet realistisch is. Ook scanning in combinatie met OCR-programmatuur biedt geen oplossing wegens de uiteenlopende opmaak van de kaarten. De nieuwe ideeën, die gaan in de richting van een beeldbank met kaarten, toegankelijk via een index in ASCII, zullen in de loop van 1993 meer concrete vorm krijgen.

Landelijke projecten

De KB was in 1992 de testlocatie voor het nieuwe NCC3, waarmee vanaf april 1992 de leen- en kopie-aanvragen worden verwerkt. Eind 1992 werd op grond van afspraken met Pica het beheer ter hand genomen van het Online Contentsbestand dat door Swets & Zeitlinger wordt geleverd ten behoeve van het landelijke RAPDOC-project. Op verzoek van SURFnet werd op 1 november 1992 begonnen met het opzetten van een redactie voor een nieuwe dienst Infoservices. Expertise op het gebied van ontsluiting van gedrukte documenten zal hierbij worden gebruikt voor het ontwikkelen van toegangsmechanismen tot elektronische informatiebestanden. Op 31 december werd het project, waarin op proef beschrijvingen van elektronische bestanden zijn gemaakt, met succes afgerond; aansluitend zal in 1993 in opdracht van SURFnet een langer lopend project op dit gebied worden uitgevoerd.

Internationale contacten

In november 1990 tekenden de KB en de British Library Document Supply Centre (BLDSC) in Boston Spa een overeenkomst voor het langs elektronische weg aanvragen en het (per post) leveren van fotokopieën door het BLDSC. De test waarbij de aanvraagprocedure werd beproefd, werd als zeer geslaagd beoordeeld en de zogenaamde Boston Spa-link werd geïmplementeerd. De KB treedt op als intermediair voor bibliotheken die geen aansluiting hebben op het NCC/IBL-systeem. In 1992 dienden 45 bibliotheken in totaal 3.900 aanvragen in (1991: 2.300 aanvragen door 27 bibliotheken). Ook kunnen bibliotheken via het NCC/IBL-systeem zelf aanvragen indienen en daarbij gebruik maken van het 'moeder'-account van de KB bij het BLDSC.

Depot van Nederlandse publicaties en Nederlandse bibliografie

Nieuw verzamelbeleid

De eerder in dit verslag geschetste spanning tussen taken en middelen deed zich zeer indringend voelen bij de werkzaamheden voor het Depot van Nederlandse publicaties en de Nederlandse bibliografie, die nog meer dan andere taken het karakter hebben van een open-einde-regeling. Zeer duidelijk komt dit naar voren in de formulering van de taakstelling van het Depot in het eindrapport uit 1981 van de Studiecommissie Wettelijk Depot: 'het bijeenbrengen van een zo volledig mogelijke collectie van Nederlandse publicaties, ten eerste om op grondslag hiervan de bibliografische ontsluiting eveneens zo volledig mogelijk te maken, ten tweede om ten behoeve van de wetenschapsbeoefening het geestelijk erfgoed, dat de neerslag in publicaties heeft gevonden, zo volledig mogelijk te kunnen bewaren.' Deze maximalistische doelstelling, die ook in de meeste andere landen wordt nagestreefd, leidt bij een toenemend aanbod van publicaties onvermijdelijk tot een structureel probleem indien niet ook de middelen kunnen toenemen om deze taak uit te voeren. In de afgelopen jaren had het Depot op de middelen een groeiend beslag gelegd, waardoor andere taken in het gedrang waren gekomen. Zo werd in 1991 het aanschafbudget al met 30% overschreden. Bij ongewijzigd beleid zouden grote overschrijdingen structureel worden. Ook was er sprake van een hoge werkdruk en een structurele achterstand in het werk, waardoor kansrijke nieuwe initiatieven niet tot ontwikkeling konden komen. Tegen het einde van 1991 werd begonnen met een analyse van de situatie om tot een verantwoorde inperking van de taakopvatting van het Depot te komen. Op basis van de analyse werd in 1992 besloten tot het voeren van een volumebeleid door de verzamelcriteria van het Depot aan te scherpen. Na oriëntatie op het verzamelbeleid van gemeentelijke en regionale archieven kon verantwoord worden besloten om vooral lokale publicaties en gebruiksdrukwerk niet meer voor het Depot te verzamelen. Tevens werden acties voorgenomen om de aanschafkosten voor depotmateriaal terug te dringen.

Met de bibliotheek van de Rijksuniversiteit Utrecht is overeen gekomen dat de KB de jaarlijkse uitgave van de Bibliografie van Nederlandse Proefschriften overneemt. Het bleek voorsnog niet mogelijk om er een commerciële uitgave van te maken. Wellicht kan de bibliografie van proefschriften als elektronisch bestand worden aangeboden.

Acquisitie

Zoals in voorgaande jaren werd een constant groot aantal publicaties door uitgevers uit eigen beweging geleverd. Ook het aantal abonnementen op seriële publicaties veranderde niet veel. Door het voorgenomen volumebeleid zal echter naar verwachting het aantal abonnementen verminderen. Het aantal op bestelling geleverde publicaties vertoonde in de verslagperiode een wisselend beeld. Hiervoor zijn twee oorzaken aan te wijzen. Ten eerste werd het werk van de acquisitieafdelingen voor respectievelijk de wetenschappelijke collectie en het Depot geïntegreerd. Ten tweede kostte de ingebruikname van de acquisitiemodule van LBS2 veel inspanning, met name de conversie van de omvangrijke uitgevers- en leveranciersbestanden (totaal 38.000 adressen) van het Depot Adresseersysteem. Medio 1992 konden alle lopende tijdschriftabonnementen van het Depot met de nieuwe acquisitiemodule worden verwerkt. In 1991 werd ook begonnen met de voorbereiding van de implementatie van de acquisitiemodule van LBS3. De ontwikkeling hiervan liep echter vertraging op; aan het eind van de verslagperiode had de oplevering nog niet plaatsgevonden.

Nederlands Bibliografisch Centrum

Alle organisaties die zijn betrokken bij het beleid ten aanzien van het Depot en de Nederlandse Bibliografie zijn vertegenwoordigd in het Nederlands Bibliografisch Centrum, dat enkele jaren noodgedwongen een sluimerend bestaan heeft geleid. Begin 1991 werd in de evaluatienota De werking van (de Stuurgroep van) het samenwerkingsverband Nederlands Bibliografisch Centrum (NBC) 1983-1990 een aantal aanbevelingen gedaan, waarvan de belangrijkste gericht waren op een scheiding van de bestuurlijke en de deskundige inbreng van partijen, en een versterking van de platform-functie van het NBC op het terrein van de Nederlandse Bibliografie. Over de aanbevelingen werd snel overeenstemming bereikt en nog voor het einde van 1991 kon door de zeven deelnemende partijen een nieuwe overeenkomst worden getekend. De formele positie van de Stuurgroep NBC is niet veranderd, maar zij zal meer op afstand functioneren. Het secretariaat wordt verzorgd door de beleidsstaf van de KB. De Stuurgroep wordt geadviseerd door een commissie NBC, samengesteld uit deskundigen uit de diverse sectoren. Deze commissie richt zich op het tijdig onderkennen en in kaart brengen van

behoeften in Nederland op bibliografisch gebied. Het voorzitterschap berust bij het hoofd van de hoofdafdeling Verwerking Publicaties. In haar eerste werkjaar besprak de commissie de wenselijkheid en mogelijkheid van een Nederlands bibliografisch bestand van te verschijnen en leverbare boeken.

Nederlandse bibliografie

Ook voor de catalogisering ten behoeve van de Nederlandse bibliografie werd in de verslagperiode een nieuw systeem in gebruik genomen (Pica3). Eind 1990 werd het stadium van testen bereikt, waaraan de afdeling een grote bijdrage heeft geleverd. Ook de reorganisatie en de pogingen om Cataloguing in Publication te continueren kostten veel inspanning (zie verder). Dit leidde tot een aanzienlijke produktiedaling in 1990 en dus tot een vergroting van de achterstanden in nog te verwerken publicaties. Het vernieuwde catalogiseersysteem werd in 1991 geleidelijk in gebruik genomen. Aangezien ook de andere problemen langzamerhand tot een oplossing konden worden gebracht, vertoonde de produktie voor de Nederlandse Bibliografie in dat jaar weer een stijgende lijn. Eind 1991 kon worden vastgesteld dat het oude peil alweer bereikt was; 1992 kan wat de produktie van titelbeschrijvingen betreft zelfs een recordjaar in de geschiedenis van de Nederlandse Bibliografie worden genoemd. In 1992 verscheen bij uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum de vijfjaaraccumulatie 1986-1990 van Brinkman's Catalogus.

De uitgever van Brinkman's Catalogus was bereid om de uitgave van de Nederlandse Bibliografie 1801-1832 te verzorgen. Aan de samenstelling van deze bibliografie is van 1984 t/m 1989 door een projectgroep in de KB gewerkt. Eind 1992 werd de kopij bij de uitgever ingeleverd. Deze zal het boek begin 1993 op de markt brengen.

Nederlandse bibliografie 1540-1800, STCN

De KB draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het nationale project Short-Title Catalogue Netherlands, dat is gericht op het opvullen van de lacune met betrekking tot de beschrijving van de boeken die zijn verschenen in het tijdvak 1540-1800 binnen de huidige Nederlandse staatsgrenzen en alle boeken in de Nederlandse taal die in die periode elders verschenen zijn (met uitzondering van boeken gedrukt in België). In de verslagperiode werd, ondanks enige vertraging tengevolge van personele wisselingen, goede voortgang geboekt met het verwerken van de collectie 1540-1700 van de universiteitsbibliotheek van Amsterdam. Eind 1992 waren bijna 26.000 titels verwerkt; de totale databank bestond uit 39.000 titels. De sinds 1982 door de STCN verzamelde 'boekenlijstjes achterin boeken' zijn in 1991 geordend, beschreven en voorzien van een register. Daarmee zijn ze nu ook voor het publiek toegankelijk. De samenwerking met de universiteitsbibliotheek van Amsterdam verliep onveranderd goed. De overgang naar het Pica3 catalogiseersysteem vormde een vertragende factor en betekende dat er in 1991 andermaal veel aandacht aan automatiseringsproblemen moest worden besteed. Met Pica3 is de snelheid van invoer en mutatie inmiddels merkbaar toegenomen. Er wordt gewerkt aan verbetering van de toegankelijkheid van de STCN (nu vrijwel alleen raadpleegbaar via Pica/ORS). In de loop van 1992 werd besloten om de STCN uit te breiden met de 3.000 Noordnederlandse drukken van voor 1540. Deze beschrijvingen worden ontleend aan en verwijzen naar de bestaande bibliografieën; ze bevatten vooral de voor online retrieval noodzakelijke gegevens. In 1992 werd met subsidie van de Nederlandse Taalunie een onderzoek gedaan naar mogelijkheden om de Belgische, met name Vlaamse en Brusselse bibliotheken bij de STCN te betrekken. De mogelijkheden zullen verder worden verkend.

Uitgaven in voorbereiding CIP

In 1990, tien jaar nadat Cataloguing in Publication in Nederland van start was gegaan, gaf de Stuurgroep NBC opdracht een onderzoek uit te voeren naar gebruikaspecten van CIP. De resultaten van dit onderzoek gaven aanleiding tot het besluit om CIP in Nederland te continueren, zij het in iets gewijzigde vorm. Er werd besloten enkele elementen in de onderwerpsontsluiting voortaan niet meer toe te passen en enkele categorieën publicaties niet meer in de CIP-procedure te laten meelopen. De maatregelen die in 1990 zijn genomen om de werkdruk voor CIP te verlichten hadden als resultaat dat verwerking van CIP-gegevens aan het eind van 1992 volledig bij was.

De lijst Uitgaven in Voorbereiding is vanaf 1991 alleen via abonnement verkrijgbaar. Aan 230 abonnees werd de lijst wekelijks toegezonden tegen een prijs van f95,- per jaar.

Bibliotheekonderzoek

Onderzoek op het gebied van het bibliotheekwezen en het fysieke behoud van documenten behoort tot de bijzondere landelijke taken van de KB. Vanaf 1 januari 1990 is er binnen de hoofdafdeling Wetenschappelijke Taken een aparte sectie voor dit onderzoek. De sectie verricht primair onderzoek van landelijk belang; daarnaast levert zij ondersteuning aan projecten die binnen de KB worden gecoördineerd door andere afdelingen of werkgroepen. Naast onderzoek dat direct voortkomt uit de nationale taken van de KB worden ook opdrachten van derden aanvaard. Voor opdrachtgevers zoals ministeries (O&W, WVC, EZ), het NBBI, de Europese Commissie, UKB-bibliotheken en anderen fungeert de sectie als een onderzoeksbureau op het gebied van bibliotheekwezen en informatieverzorging. Afhankelijk van het soort onderzoek werkt de sectie samen met andere afdelingen van de KB. In de verslagperiode waren de belangrijkste onderzoeksterreinen: automatisering en informatietechnologie, Europese nationale bibliografieën, elektronische informatie voor de alfawetenschappen, registratie van lopend onderzoek in de alfawetenschappen, en restauratie en conservering. Aan dit laatste onderwerp is een afzonderlijk hoofdstuk gewijd.

Dankzij subsidies van het ministerie van O&W aan de UKB kon eind 1990 worden begonnen met de retroconversie van de jaarden 1974-1980 van Brinkman's Cumulatieve Catalogus. Aan het eind van de subsidieperiode (december 1992) waren ongeveer 35.000 titels geconverteerd en de delen 1974 tot en met 1977 gereed.

Automatisering & informatietechnologie

De sectie heeft als taak in samenwerking met de stafafdeling automatisering nieuwe ontwikkelingen op het gebied van bibliotheekautomatisering en informatietechnologie te volgen en zo mogelijk te initiëren. In het hoofdstuk Dienstverlening is reeds melding gemaakt van het project Online Contents (OLC), dat in januari 1991 van start ging. In samenwerking met de KU Brabant en Pica is een landelijke databank van artikelbeschrijvingen gemaakt, die wordt gevuld met records die door middel van scanning en OCR-programmatuur zijn vervaardigd. De KB heeft voor de bewerking van de OLC-gegevens op een lokaal pc-werkstation aparte programmatuur ontwikkeld. Er is een vergelijking gemaakt tussen invoer via scanning en OCR enerzijds, en handmatige invoer anderzijds. Voor het verwerken van artikelbeschrijvingen bleek er nauwelijks verschil te zijn in produktie-omvang of -kwaliteit. Behalve met de titels van artikelen afkomstig van in totaal 4.000 tijdschriften van de KU Brabant en de KB, wordt de databank gevuld met artikelbeschrijvingen die voor het landelijke RAPDOC-project worden geproduceerd door de tijdschriftenleverancier Swets & Zeitlinger. De landelijke databank vormt de bron voor het lokale KB-OLC-bestand met beschrijvingen van artikelen uit 2.000 tijdschriften waarvan de lopende jaargangen in de open opstelling in de leeszaal zijn te vinden. Verwacht wordt dat het bestand medio 1993 op proef als apart OPC3-bestand aan de gebruikers kan worden aangeboden.

Europese nationale bibliografieën

Met financiële steun van de EG (Actieplan voor Bibliotheken) werken zeven nationale bibliotheken samen om de toegankelijkheid van Europese nationale bibliografieën te vergroten door een betere uitwisselbaarheid van gegevens, met name via cd-rom. Onderzochte aspecten zijn onder andere de marktstrategie, toepassingen en formats. De KB is deelnemer in het project vanaf januari 1990 en projectleider in twee van de tien deelprojecten: de produktie van twee pilot cd-rom's en de conversie van verschillende MARC formats. De KB participeert in andere deelprojecten: definitie van een retrieval interface voor bibliografische gegevens op cd-rom, het koppelen van cd-roms aan lokale bibliotheeksystemen en het formuleren van mogelijkheden voor distributie en marketingafspraken. Het project zal in de tweede helft van 1993 worden afgerond.

Elektronische informatie voor de Alfawetenschappen

In januari 1991 werd een inventarisatie afgerond van belangrijke catalogi en bibliografieën op alfagebied die nog niet in geautomatiseerde vorm beschikbaar zijn. In aansluiting hierop werd in 1992 met ondersteuning van het NBBI onder ruim 200 vakgroepen op alfaterrein een gebruikersonderzoek verricht om prioriteiten voor automatisering te kunnen vaststellen.

Registratie van lopend onderzoek in de Alfawetenschappen

Vanaf eind 1989 is de KB verantwoordelijk voor de verzameling van informatie over alfawetenschappelijk onderzoek voor de Nederlandse Onderzoek Data bank van het Nederlands

Bureau voor Onderzoeksinformatie. Beschrijvingen van onderzoekprojecten worden jaarlijks met behulp van enquetes geactualiseerd. Samen met gegevens over hoogleraren en over enkele buiten-universitaire onderzoeksinstituten worden de projectbeschrijvingen opgeslagen in de NOD, die vanaf in april 1992 online kan worden geraadpleegd via de host RCC/IVEV. In 1992 werd de uitgave van Current Research in the Humanities voorbereid, een proefuitgave in boekvorm. Onderzocht zal worden of exploitatie door een commerciële uitgever mogelijk is. Sinds begin 1991 wordt uit publicaties die ten behoeve van het Depot worden ontvangen een selectie gemaakt van de grijze literatuur op het gebied van de alfawetenschappen. De hoofdafdeling Verwerking Publicaties zorgt ervoor dat beschrijvingen worden ingevoerd in het SIGLE-bestand van Europese grijze literatuur.

Informatielandkaart

De KB werkte mee aan een initiatief van het NBBi om een overzicht samen te stellen van Nederlandse organisaties op het gebied van de documentaire informatievoorzorging. Het onderzoek leidde tot de samenstelling van een gids, de zogenaamde Informatielandkaart, die werd uitgegeven door het NBLC. De KB heeft met behulp van de verzamelde jaarverslagen, brochures en dergelijke een achtergrondcollectie voor publiek gebruik ingericht.

Aan de SIGLE-database werden in de verslagperiode bijna 12.000 titels van Nederlandse grijze literatuur toegevoegd. Vanaf 1991 wordt meer aandacht gegeven aan de selectie uit binnenkomende depot-titels op het gebied van de geesteswetenschappen. In 1992 verscheen de SIGLE-database op cd-rom.

Wetenschappelijke collectie

Ontwikkeling collectievorming

Kon in 1990 bij de verwerving van wetenschappelijke publicaties de lijn uit voorgaande jaren nog worden voortgezet, in 1991 kon daarvan absoluut geen sprake meer zijn. Hoewel de verplichtingenstop die in mei 1991 inging, na redelijk korte tijd voor de aanschaf van literatuur in algemene zin weer kon worden opgeheven, moest toch al kort daarna bij een aantal vakgebieden de aanschaf voor de rest van het jaar worden stopgezet. Er moest worden afgerekend met de praktijk dat aan het einde van elk jaar uitstaande bestellingen naar het volgende jaar worden meegenomen. Doordat in een keer 'schoon schip' werd gemaakt, daalde het aantal bestellingen van monografieën, nog immer van doorslaggevende betekenis in de geesteswetenschappen, in korte tijd aanzienlijk. De omstandigheden maakten een kritische herwaardering van het collectioneringsbeleid noodzakelijk. Het huidige budget laat een vrij brede verzamelpolitiek niet meer toe. Eind 1992 werd besloten om vanaf 1993 naar verhouding meer geld te besteden aan de traditionele zwaartepunten binnen de collectie. Er werden nieuwe bestelcodes voor de vakgebieden ingevoerd, gekoppeld aan een nieuwe budget-verdeling voor de wetenschapsgebieden. Dit geschiedde met het oog op de introductie van de nieuwe acquisitiemodule van het lokale bibliotheekstelsel, die een betere beheersing van de budgetten mogelijk zal maken. In 1991 is begonnen met een systematische evaluatie van de abonnementen op tijdschriften, waarbij onder meer is gekeken naar het gebruik, uniciteit, kwaliteit en potentiële relevantie. Als resultaat van de evaluatie werden in 1992 ruim 900 abonnementen opgezegd. Tevens is gewerkt aan het opzeggen van de meeste seriewerken om meer ruimte te scheppen voor de aanschaf van monografieën.

Voor de omvangrijke collectie veiling- en antiquariaatscatalogi, waaronder de enige tijd geleden verkregen collectie van de St Lucas Society, is een geautomatiseerde ontsluiting tot stand gekomen. De genoemde collectie is geheel ingevoerd en de verwerking van nieuw binnenkomende catalogi loopt volgens schema. In totaal waren er eind 1992 9.850 catalogi in het geautomatiseerde systeem opgenomen.

Onderwerpsontsluiting

In 1990 werd de systematische catalogus grondig herzien. Het doel hiervan was de kaartcatalogus zo goed mogelijk op orde te brengen en de notaties te verfijnen, zodat de systematiek ook vanuit de OPC beter raadpleegbaar is. De uit deze operatie voortvloeiende mutaties in het GGC kostten veel tijd en inspanning. Eind 1991 verscheen voor de laatste keer een overzicht van de systematische catalogus, die in overeenstemming met het spraakgebruik in de OPC werd herdoopt tot onderwerpscatalogus. Deze afsluitende actie was mede mogelijk doordat tegen het einde van 1991 begonnen kon worden met de toekenning van codes uit de Nederlandse Basisclassificatie (BC) en van trefwoorden in het kader van de gemeenschappelijke onderwerpsontsluiting (GOO). In september 1991 was men al begonnen met de toekenning van basiscodes ten behoeve van de landelijke coördinatie van de collectievorming (CvC). De onderwerpscatalogus werd in juni 1992 afgesloten. Naast de Nederlandse basisclassificatie zal de lokale systematiek vooralsnog worden voortgezet. Er werd een concordantie vervaardigd tussen de lokale systematiek en de basiscodes.

Landelijke samenwerking

Op beide terreinen van landelijke samenwerking (CvC en GOO) is de eerste operationele fase begonnen en is de waarde bewezen van de vroegtijdige instelling van een breed samengestelde KB-werkgroep CvC/GOO in 1990, die de landelijke ontwikkelingen volgt en de uitvoerende rol binnen de KB vorm geeft. De KB nam actief deel aan landelijke GOO-werkzaamheden, in de Gebruikersraad, in de Beheerscommissie, en via het vakgenotenoverleg. In het hoofdstuk over nationale en internationale samenwerking wordt verder ingegaan op de landelijke organisatie van CvC-activiteiten.

Bijzondere collecties

Organisatie en gebruik

De vroegere afdelingen Handschriften, Oude Drukken en Zeldzame & Kostbare werken uit de 19de en 20ste eeuw, Boekbanden en Papierhistorie zijn met ingang van 1990 ondergebracht in een afdeling Bijzondere Collecties. Daardoor werd een betere onderlinge afstemming mogelijk. Het aantal bezoekers bleef vrijwel onveranderd op het hoge niveau dat in de voorgaande jaren was bereikt (6.000 per jaar) en ook het aantal geraadpleegde werken week niet beduidend af van eerdere jaren (16.000). Door een interne verhuizing van de papierhistorische Collectie, waarbij een wisseling van lokatie plaatsvond met de STCN, is een betere integratie mogelijk met de andere bijzondere collecties. Een groot gedeelte van de handbibliotheek over papier is nu de gehele week voor bezoekers van de leeszaal toegankelijk.

In 1991 kwam een databank gereed waarin alle negatieven uit boeken van de Bijzondere Collecties (ruim 9.000 stuks) zijn opgenomen.

Annual bibliography of history of the printed book and libraries

Op verzoek van IFLA en de toenmalige eindredacteur prof dr HDL Vervliet nam de KB in 1990 de verantwoordelijkheid op zich voor de ABHB, de internationale lopende bibliografie op het gebied van de boekgeschiedenis. De eindredactie wordt verzorgd door het hoofd van de hoofdafdeling Wetenschappelijke Taken en medewerkers van de afdeling Bijzondere Collecties. Het eerste deel dat werd samengesteld door de nieuwe redactie betreft publicaties uit 1989 en verscheen als deel 20 in 1991. Samen met de afdeling Automatisering zijn een databasestructuur en een uitvoerprogramma ontworpen waarmee in 1992 deel 21, met publicaties over 1990, in eigen huis kon worden vervaardigd.

In 1992 verscheen Inventaris van de schriftelijke nalatenschap van Fokke Sierksma (1917-1977). Hiermee kwam de in 1987 aan de Koninklijke Bibliotheek geschonken nalatenschap voor onderzoek beschikbaar.

Aanwinsten

De ontwikkeling van het bezit aan bijzondere collecties verliep niet ongunstig, ondanks het relatief beperkte budget en de ontwikkeling van de prijzen van met name handschriften en incunabelen. Deze zijn in het algemeen zo buitensporig hoog dat alleen de rijkste bibliotheken nog in redelijke mate kunnen aankopen. Dat er nog een betrekkelijk groot aantal bijzondere aanwinsten kan worden gemeld, is vooral te danken aan gulle gevers. Eind 1992 verscheen *Zeldzaam & kostbaar. Vijf jaar aanwinsten Bijzondere Collecties 1987-1981*.

De documentatie van literatuur over KB-handschriften is geautomatiseerd en voorlopig alleen in gedrukte vorm beschikbaar op de afdeling Bijzondere Collecties.

Overzicht van bijzondere aanwinsten

Wolters Kluwer Academic Publishers heeft in 1991 het bewaard gebleven deel van het archief, de fondsbibliotheek en de veiling- en antiquariaatscatalogi uit de jaren 1853-1978 van de voormalige uitgeverij, boekhandel en antiquariaat Martinus Nijhoff aan de KB overgedragen.

De collectie van de componist Willem Pijper werd in 1990 dankzij de erven A Eldering uitgebreid met enige geschreven en gedrukte composities, persoonlijke bescheiden en de stemvork van de componist. In 1991 schonken de erven Corrie Hartong de bewaard gebleven brieven van de componist een aantal brieven uit de kring rond Pijper. In 1992 werden verworven een unieke opname van een uitvoering van Faeton en enige partituren en documenten uit het bezit van mevrouw S Bessem en E de Monchy-Kuiper.

Het tweede deel van het manuscript van een gedichtenbundel van Ernst van Reede van de Parkeler (1657-1713) werd in 1991 verworven, als aanvulling op het in 1975 aangekochte eerste deel.

Het Marsmanarchief werd uitgebreid met een dossier over de uitgaven van onder meer Porta Nigra bij De Gemeenschap.

In 1991 werd het eerste gedeelte van het dagboek van de journalist Willem Oltmans bij de handschriften gedeponeerd. In 1992 is daaraan nog een deel toegevoegd en op termijn zal het hele dagboek bij de KB berusten. Het zal afgezien van de bijlagen in totaal meer dan 1.000 delen omvatten. De collectie alba amicorum werd ten eerste verrijkt met het fraaie 19de eeuwse album van AAL Mauritz, een geschenk van CML Pardede geboren baronesse Van Boetzelaer. Voorts schonk de

Vereniging Vrienden der Koninklijke Bibliotheek in 1992 het 16de-eeuwse album van Gerardus ab Hacfort, dat onder meer van belang is voor de kennis van de universiteit van Douai.

Door een combinatie van ruil en koop kon met behulp van de Vereniging Vrienden der Koninklijke Bibliotheek in 1992 een convoluut van vier Nederlandse incunabelen in een contemporaine band worden verworven.

Hierdoor konden twee nog niet in Nederland aanwezige drukken aan de collectie worden toegevoegd: een Latijnse editie van Albertanus van Brescia *Over de kunst van het spreken en het zwijgen* gedrukt door Gerard Leeu te Antwerpen en de door Johan van Westfalen te Leuven gedrukte *Mensa philosophica*.

Voorts kon in 1992 worden aangekocht een convoluut met onder andere een uitgave van Ludolphus de Saxonia, *Vita Christi* (Leuven, Joh de Westfalia, 1484/5-1487) in een contemporaine band.

In december 1992 verwierf de KB de laatste door Gerard Leeu te Antwerpen gedrukte incunabel *The Chronicles of England*. Hierdoor is een door Leeu in de volkstaal gedrukt boek dat voor de buitenlandse markt was bestemd en waarvan er geen exemplaar in Nederland aanwezig was, teruggekeerd naar de Nederlanden.

Vermelding verdient de aanschaf van de volgende oude drukken: een convoluut van vroeg 17de-eeuwse in Amsterdam gedrukte, Engelse pietistische pamfletten; het *Medecyn-Boeck* van Oswaldt Gabelhover (Dordrecht, by Abraham Caen 1598); een Kleefse druk van Cats Houwelyck uit 1628; en een vijftal laat 18de-eeuwse fonds- en magazijn-catalogi.

De papierhistorische collectie werd in 1992 aangevuld met een belangrijke verzameling 18de-eeuwse Franse en Italiaanse sitspapieren, en diverse documentatie met betrekking tot de watermerkencollectie van Gerardy. DN Esveld schonk vijftien boekbanden, vervaardigd door zijn vader in de jaren 1910-1940.

Negen prijsbanden, alle geschonken aan een leerling van de Dordtse Latijnse School, J de Koning, werden aangekocht.

In 1992 werden onder meer vier fraaie Nederlandse banden uit de 18de eeuw aan de collectie toegevoegd: van de Crajenschot-binderij uit Amsterdam (1752) en de Van-Damme-binderij uit dezelfde stad (1755), van de Haagse Eerste stadhoudelijke binderij (1735 - een van de zogenaamde leeuwbanden) en van de Rotterdamse Pioenroosbinderij (1766). Verder werd een moderne band aangekocht, van de FranCaise Helene Charmoy en een collectie bandstempels van WGJ Callenbach. Uit de nalatenschap van de in 1990 overleden parapsycholoog G Zorab ontving de KB enkele honderden boeken op het terrein van de parapsychologie en tevens een aantal manuscripten en correspondentie van Zorab.

De Nederlandse Orde van Vrijmetselaren onder het Groot Oosten schonk een groot aantal boeken uit het algemene gedeelte van de Haagse bibliotheek.

De KB en het Getty Museum te Malibu (Californie) hebben gezamenlijk de realisatie ondernomen van een facsimile-editie van het Fouquethandschrift.

Conservering, restauratie & optische technieken

De zorgen voor conservering van cultureel erfgoed zijn de laatste jaren sterk toegenomen, zowel in Nederland als elders. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het beroep op de in de KB aanwezige deskundigen om te adviseren, te begeleiden en uit te voeren alleen maar toeneemt. De KB is nauw betrokken bij landelijke projecten, die zeer veel tijd en aandacht hebben opgeëist, maar de restauratie- en conserveringsactiviteiten ten behoeve van de eigen collecties zijn zeker niet verwaarloosd. Naast de restauratie van individuele stukken (oude drukken, enkele zeer belangrijke en bewerkelijke 17de eeuwse handschriften, enkele honderden prenten en tekeningen), zijn specifieke onderdelen van KB-collecties onder handen genomen, zoals pamfletten en brieven. Voor conservering en restauratie heeft de KB een eigen afdeling, waarvan ook een sectie optische technieken deel uitmaakt. Daarnaast leveren de conservation scientist en de chemisch analist van de sectie Bibliotheekonderzoek een belangrijke bijdrage aan advisering en onderzoek op dit gebied.

In 1991 werd een begin gemaakt met de conservering van het Van Royen-archief van het Museum Meermanno-Westreenianum. Op basis van de door het ministerie van WVC beschikbaar gestelde subsidie zijn twee hiervoor aangetrokken restauratoren, onder begeleiding van de KB-restauratoren, het omvangrijke karwei begonnen.

Coördinatiepunt nationaal conserveringsbeleid

De KB werkt met het Algemeen Rijksarchief samen in het CNC, dat in 1989 is opgericht ten behoeve van de landelijke coördinatie, voorlichting en beleidsvorming op het terrein van conservering van informatie op papier. In de verslagperiode heeft het CNC op verzoek van het ministerie van WVC en dat van O&W gezorgd voor de uitvoering van een proefjaar, later genoemd proeffase, voor de massaconservering van materiaal uit de negentiende en twintigste eeuw. De proeffase bestond in grote lijnen uit vier deelprojecten:

1. Inventarisatie bij de KB en het ARA van de schade aan papieren materiaal van na 1800 (eind 1991 afgerond).
2. Desk research naar zeven in het buitenland ontwikkelde massaconserveringsmethoden voor conserverende behandeling van grote hoeveelheden bedreigd archief- en bibliotheekmateriaal (mei 1991 afgerond).
3. Ontwikkeling van drie verschillende conserveringsmethoden door Nederlandse commerciële bedrijven in een proeftuinmodel (proefprojecten massa-conservering); de afzonderlijke bedrijfsprocessen werden door TNO op hun doelmatigheid getest en beoordeeld (eind oktober 1992 afgerond).
4. Natuurwetenschappelijk onderzoek, onder andere naar de effecten van ontzuringsmethoden op langere termijn (oktober 1992 afgerond).

De aanbieding van het eindrapport met aanbevelingen aan de betrokken ministeries vond plaats na de verslagperiode (voorjaar 1993). Internationale aandacht kreeg het CNC door de opdracht van de Europese Commissie voor de organisatie van een Expert Meeting van Europese deskundigen op het terrein van permanent papier en conservering (december 1991). De resultaten van het schade-inventariserend onderzoek werden besproken tijdens een door het CNC georganiseerd symposium in februari 1992.

Inventarisatie cultureel erfgoed

In 1990 heeft de KB in opdracht van het ministerie van WVC een inventarisatie gemaakt van cultureel waardevolle collecties, en van Nederlands en Fries literair erfgoed in openbare collecties. In aansluiting hierop werd in 1992 in het kader van het Deltaplan van WVC een begin gemaakt met een vervolginventarisatie voor het Nederlandse en Friese literaire erfgoed. Opdracht is onder meer om een model te ontwerpen voor prioriteitsstelling voor conservering en om een kostenraming te maken voor de conservering van de geïnventariseerde collecties. Een deelonderzoek naar kosten van retroconversie en het ontwerp van een conserveringsscherm wordt uitgevoerd door het Samenwerkingsverband WSF.

Nederlandse kranten

In december 1991 gaf het ministerie van WVC de KB opdracht om een plan van aanpak op te stellen voor de microverfilming van Nederlandse kranten. Het plan is in oktober 1992 aan de opdrachtgever aangeboden. Het gaat uit van een centrale coördinatie voor de verfilming van landelijke bladen

(mogelijk door de KB) en regionale coördinatie voor de verfilming van regionale bladen. Het rapport bevestigde dat de KB de grootste krantencollectie in Nederland bezit. Het gaf de aanzet tot eerstelijns-conservatie van de krantencollectie bij de KB. Deze bestond uit een betere plaatsing en de opberging van kranten in zeer slechte staat in zuurvrije dozen. In 1992 werd de laatste hand gelegd aan de invoer van de aanwezige, in eigen beheer vervaardigde microfilms van kranten in een databank.

In 1992 is gewerkt aan de opbouw van een geautomatiseerd bestand van gegevens van de collectie en het documentatiebestand van de afdeling conservering en optische technieken. Van 2.700 titels zijn beknopte bibliografische gegevens plus de toegekende trefwoorden in een databank ingevoerd.

Advisering & overige projecten

Aan vele instellingen in binnen- en buitenland werden adviezen verstrekt. Daarnaast werden twee externe restauratieprojecten begeleid: bij de Librije te Zutphen en bij de Bibliotheek van Jan de Hondt (1486-1571) te Kortrijk in België; het laatste project is in 1990 afgerond. Verder werden restauraties verricht voor onder meer het museum Mesdag, het Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, het Grotius Instituut en de bibliotheek van de Rijksuniversiteit Utrecht. Onderzoek werd gedaan naar de bruikbaarheid van apparatuur (biocounters) voor het meten van biologische verontreiniging van magazijnruimten in archieven en bibliotheken, naar de effecten van insealen met een polyesterfilm en naar de effecten van het gebruik van het middel Lederweicher. In samenwerking met het Centraal Laboratorium te Amsterdam is er een begin gemaakt met het verder ontwikkelen en uittesten van conserveringsmiddelen ten behoeve van leer en perkament. In maart 1991 ging het door de EG gefinancierde STEP-project van start (Science and Technology for Environmental Protection). Het betreft een driejarig internationaal onderzoek naar de ontwikkeling van een kunstmatige verouderingstest voor leer. In 1992 konden de resultaten van KB-onderzoek worden gepresenteerd. Verder is in 1992 onderzoek afgerond naar inkt- en kopervraat in papier en naar verbruingsverschijnselen in passepartout karton.

Optische technieken

Onder meer door de onderbrenging van restauratie, conservering en optische technieken in een afdeling kwam het werk van het voormalige fotografisch atelier nog sterker dan voorheen in het teken van de ondersteuning van het conserveringsbeleid te staan. Door gespecialiseerd fotowerk ten behoeve van bijzondere collecties (bijvoorbeeld drukkersmerken, afdrucken van röntgennegatieven van watermerken) en natuurlijk ook door de vervaardiging van microfilms en dia's, zal de behoefte aan het veelvuldig raadplegen van waardevolle en kwetsbare originelen afnemen. Tevens wordt hiermee het basismateriaal gecreëerd voor nieuwe producten, zoals cd-rom.

In 1992 liep het totale aantal interne en externe opdrachten 10% terug tot ruim 1.100, waarschijnlijk door een verhoging van de tarieven voor fotowerk ten behoeve van derden. De sectie Optische Technieken sloot het jaar af met de ingebruikneming van een microfilmcamera die speciaal is ontworpen voor het verfilmen van kostbare en kwetsbare boeken.

Nationale en internationale samenwerking & contacten

De KB maakt deel uit van tal van samenwerkingsverbanden en onderhoudt vele internationale contacten. Enkele landelijke vormen van samenwerking waarin de KB participeert, zijn in het voorgaande reeds aan de orde geweest, met name het Samenwerkingsverband Nederlands Bibliografisch Centrum, het Coördinatiepunt Nationaal Conserveringsbeleid (samenwerking met het ARA) en NCC/IBL (samenwerking met Pica).

Pica

Met Pica zijn er diverse relaties. De KB is vertegenwoordigd in het bestuur van de Stichting Centrum voor Bibliotheekautomatisering Pica en in de Stuurgroep van het Samenwerkingsverband Koninklijke Bibliotheek, Universiteitsbibliotheek Pica. Daarnaast is de KB afnemer van de producten en diensten die Pica levert. In de verslagperiode was de KB testlokatie voor nieuwe producten (zie hiervoor het hoofdstuk Automatisering). Er werden voorbereidingen getroffen voor een bijzonder contract met Pica voor de diensten die deze op grond van de jaarlijkse bijdrage levert.

UKB en coördinatie van de collectievorming

De KB maakt deel uit van het Samenwerkingsverband UKB. Een vooraanstaande rol speelde de KB in de discussies over coördinatie van de collectievorming onder meer door het voorzitterschap en secretariaat van de UKB-Stuurgroep CvC. Tevens berustte het secretariaat van CvC-werkgroepen voor respectievelijk monografieën en tijdschriften bij de KB. De werkgroep CvC-monografieën maakte in de verslagperiode minder voortgang dan was voorzien. Er werden daarom voorstellen ontwikkeld voor een andere opzet, uitgaande van een disciplinegerichte benadering en van een grotere betrokkenheid van personen uit de praktijk. De voorstellen zouden pas in 1993, in het kader van een algemene herorientatie van CvC, worden besproken. De werkgroep voor seriele publicaties voerde, samen met Pica en vijf UKB-bibliotheek, in de loop van 1992 een proefneming uit met een landelijk informatiebestand voor tijdschrifttitels. De deelnemende bibliotheken konden daaraan eigen gegevens toevoegen, bijvoorbeeld aanschafindicaties. De voorziening bleek in technisch opzicht goed te functioneren, zodat de werkgroep besloot de invoering voor alle UKB-bibliotheek voor te bereiden. Ten behoeve van het concordantieproject kwam in augustus het onderzoek gereed naar de conversie van de Library of Congress Classification naar Nederlandse Basisclassificatie, inclusief een concordantietabel tussen beide systemen. Daarmee werd de belangrijkste doelstelling van het project gerealiseerd. De stuurgroep verstrekte aan de onderzoeker, drs GJA Riesthuis (UvA), een vervolgopdracht.

LOBO

De Koninklijke Bibliotheek draagt zorg voor het ambtelijk secretariaat en de beleidsmatige ondersteuning van het Landelijk Overlegorgaan Beroepspraktijk - Opleidingen op het terrein van bibliotheek, documentaire informatie, boekhandel en uitgeverij. Een zelfevaluatie van het overleg in 1991 leidde tot besluitvorming over een andere werkwijze, waarbij inhoudelijke verdieping van de discussies, in de vorm van halfjaarlijkse themabesprekingen met een ruimere kring van belangstellenden, meer op de voorgrond kwam te staan. Daarnaast is LOBO een geschikt platform voor landelijke informatie-uitwisseling en overleg. Bij de onderwerpen die gedurende de verslagperiode in bespreking kwamen, stonden ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en meer in het algemeen externe oriëntatie, centraal.

ATLAS

Medio 1992 tekenden de KB, het NBBI, het NBLC en Pica de overeenkomst tot oprichting van het Samenwerkingsverband ATLAS (Afstemming Taken Landelijke Samenwerking bibliotheken en documentaire informatieverzorging). Hieraan was een intensieve discussie met de genoemde partners voorafgegaan over de bestuurlijke organisatie van de landelijke informatieverzorgingsstructuur. Het voornemen om een koepelorganisatie te vormen voor diverse instellingen op dit terrein werd verlaten. Het doel van de samenwerking binnen ATLAS is het realiseren van een doelmatige en samenhangende infrastructuur voor de Nederlandse informatieverzorging. Activiteiten werden voorgenomen op het gebied van juridische aspecten van de informatieverzorging, elektronisch uitgeven, elektronische documentlevering en gebruikersonderzoek.

Jupiter

Op 9 januari 1991 werd het Samenwerkingsverband van zwaartepuntbibliotheek Jupiter opgericht

met als deelnemers de KB, de universiteitsbibliotheken van de TU Delft en de LU Wageningen en de bibliotheek van de KNAW. Jupiter is een voortzetting in enigszins andere vorm van het Samenwerkingsverband Salinfo, waarin de KB reeds geruime tijd als waarnemer had deelgenomen. Het doel is de onderlinge afstemming en ondersteuning van gemeenschappelijke landelijke taken. Activiteiten betreffen onder meer collectie-afstemming, documentlevering en registratie van grijze literatuur. Het Jupiter-bestuur wordt gevormd door de directeuren van de deelnemende bibliotheken; een klein bureau, dat in de Koninklijke Bibliotheek werd gevestigd, zorgt voor ondersteuning van het bestuur.

Internationale contacten

Internationale contacten kwamen onder andere voort uit de betrokkenheid van de KB bij internationale onderzoekprojecten (zie het hoofdstuk Bibliotheekonderzoek). De KB is vertegenwoordigd in de Nederlandse focal point commissie die op verzoek van het ministerie van O&W en dat van WVC het NBBI begeleidt bij de uitvoering van de functie van National Focal Point voor het EG onderzoekprogramma voor bibliotheken. Internationale contacten komen ook voort uit de centrale positie van de KB in het interbibliothecaire leenverkeer. Eerder is de overeenkomst met het British Library Document Supply Centre genoemd. De KB ontving in de verslagperiode een groot aantal bezoekers uit het buitenland.

Tussen de uitgever Bob de Graaf, de British Library en de Koninklijke Bibliotheek werd in 1992 een contract getekend betreffende de publicatie in 1993 van *Incunabula printed in the Low Countries*.

Verscheidene internationale congressen werden bijgewoond, zoals de jaarlijkse International Online Meeting in London, FID Conference and Congress, en de General Conference van IFLA. De KB is vertegenwoordigd in diverse IFLA Standing Committees en neemt deel aan de Conference of Directors of National Libraries en aan de Conference of European National Librarians. In januari 1990 nam de KB het National Membership van de FID over van het NBBI. De KB is deelnemer in het Consortium of European Research Libraries (CERL). Het consortium vormt het kader voor gemeenschappelijke retrospectieve catalogisering door Europese wetenschappelijke bibliotheken. Een eerste vergadering vond plaats in Parijs op 22 april 1992. In eerste instantie zal de produktie worden voorbereid van een databank met beschrijvingen van vroege Europese drukken (periode 1450-1830). De databank zal een nuttig instrument zijn bij de retrocatalogisering van ouder materiaal. Specifieke automatiseringsproblemen werden besproken tijdens de vergaderingen van de European Libraries Automation Group (ELAG).

Er werden samenwerkingsovereenkomsten getekend met enkele buitenlandse bibliotheken. Op 14 maart 1991 werd tussen het Centre for Bibliographic Studies and Research van de Universiteit van California in Riverside, de Amerikaanse Research Libraries Group (RLG) en de Koninklijke Bibliotheek een overeenkomst gesloten met betrekking tot het uitwisselen en publiceren van bibliografische gegevens. Dit betekent allereerst dat de STCN-database vanaf 1992 in 140 Noordamerikaanse wetenschappelijke bibliotheken te raadplegen zal zijn. Als wederdienst ontving de Koninklijke Bibliotheek van RGL een computerband met 23.000 titels van oude Nederlandse drukken. Op 2 maart 1990 sloten de KB en de Herzog August Bibliothek (HAB) te Wolfenbützel een samenwerkingscontract. Al geruime tijd werkten beide bibliotheken toe naar het opnemen van de ongeveer 20.000 Nederlandse drukken van de HAB in de Nederlandse Bibliografie 1540-1800 (STCN). De samenwerking werd uitgebreid tot andere bibliografische projecten, onderzoek op het gebied van boek- en bibliotheekgeschiedenis, retrospectieve catalogisering, leenverkeer, boekrestauratie en conservering, en uitwisseling van personeel. Met de Koninklijke Bibliotheek te Brussel werd op 10 december 1991 een vergelijkbare samenwerkingsovereenkomst afgesloten. De Koninklijke Bibliotheek verzorgde het ambtelijk secretariaat en de beleidsmatige ondersteuning van SABIDO, het Vlaams-Nederlands samenwerkingsverband op het gebied van bibliotheek- en documentatiewezenen, in 1987 opgericht als werkgroep binnen de Nederlandse Taalunie. SABIDO bevordert de samenwerking onder andere door het verstrekken van bescheiden (start)subsidies aan gemeenschappelijke initiatieven. Na evaluatie van de werkzaamheden koos SABIDO in 1990 voor een aanpak waarbij het zich expliciet richt op een beperkt aantal gebieden waar samenwerking het meest kansrijk wordt geacht: opleidingen, deskundigheidsbevordering, bibliografie en documentatie, en voorlichting. In dit kader ontving ook de KB subsidie voor enkele projecten, onder andere ten behoeve van een vooronderzoek naar mogelijkheden om Vlaamse bibliotheken te betrekken bij de STCN.

Voorlichting & promotie

Tentoonstellingen in de Koninklijke Bibliotheek

Door het organiseren van tentoonstellingen in de expositieruimten van de KB is het mogelijk om bibliotheekgebruikers, medewerkers van KB en inwonende instituten, en het algemene publiek kennis te laten maken met de diverse KB-collecties en met diverse aspecten van het boek- en bibliotheekwezen. Met name de bijzondere collecties en het materiaal van het Depot bieden vele mogelijkheden voor het samenstellen van tentoonstellingen die brede publieksgroepen aanspreken. Elk jaar werden er vijf tot zeven tentoonstellingen georganiseerd, voor een deel geheel eigen producties (twee tot drie per jaar), voor een deel producties in samenwerking met anderen.

1990

- Neerlandica Ferdinando-Albertiana Nederlandse drukken uit de bibliotheek van hertog Ferdinand Albrecht zu Braunschweig-Lüneburg, in het kader van de samenwerkingsovereenkomst tussen de Herzog August Bibliothek te Wolfenbüttel en de KB.
- Cultuur gedictieerd Over het culturele leven in Nederland tijdens de Duitse bezetting, in samenwerking met het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.
- Kijk, net echt! Een selectie facsimile-uitgaven uit eigen bezit.
- Poolse boekbindkunst 1400-1800 Poolse boekbanden uit het bezit van de universiteitsbibliotheek van Krakow, de Jagiellonski-bibliotheek.
- Voor de toekomst behouden Over ontwikkelingen op het gebied van restauratie en conservering, ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Vereniging van Boek- en Papierrestauratoren (VAR)

1991

- Mijn leven is een aardig sprookje Materiaal uit het bezit Jacques Engels, originele illustraties in bruikleen van het Andersenmuseum, Denemarken.
- Vastgelegd om te bewaren Fototentoonstelling voor en door HWJ Remmerswaal
- De kleine parade, uit de exposities 1982-1988 gepresenteerd voor AW Willemsen Ter gelegenheid van het afscheid van Willemsen als bibliothecaris.
- Rechtshistorisch Nieuws Presentatie van de werkzaamheden van het Bureau NCRD en rechtshistorische faculteiten.
- Kookboeken door de eeuwen heen Boeken uit eigen bezit. Zwitserse boeken Aangeboden door de Zwitserse ambassade, de boeken kwamen in bezit van de KB.
- Het Italiëgevoel Materiaal uit eigen bezit.

1992

- De prijs is het bewijs Overzicht van de prijsband in Nederland, België, Duitsland, Engeland en Frankrijk.
- Russische literatuur in Nederland Georganiseerd in het kader van het Festival Russische literatuur in samenwerking met Teleac; materiaal uit eigen bezit.
- Hobbits in Holland Materiaal grotendeels uit de collectie van de voorzitter van het Tolkien Genootschap Unquendor, René van Rossenberg.
- De eeuwige jeugd Overzicht van het kinderboek in 1892 met boeken uit het bezit van de KB en het NBLC, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Openbare Bibliotheek in Nederland.
- Zeldzaam & Kostbaar Vijf jaar aanwinsten Bijzondere Collecties KB 1987-1991.

Medewerking aan tentoonstellingen elders

Elk jaar werd door het beschikbaar stellen van bruiklenen medewerking verleend aan zo'n veertig tentoonstellingen in binnen- en buitenland. De belangrijkste worden hieronder genoemd.

1990

- In Buscoducis In het Noordbrabants Museum in Den Bosch.
- The golden age of Dutch manuscript painting in de Pierpont Morgan Library in New York.
- Turkomanie, de Turkse invloed op de Nederlandse cultuur in Het Prinsessehof in Leeuwarden.
- Topkapi In het Museum voor Volkenkunde in Rotterdam.
- Flowers and nature in achtereenvolgens de Nabio Gallery in Osaka, de Tokyo Station Gallery in Tokio en de Art Gallery of New South Wales in Sydney.
- Portugal-Brazil, the age of Atlantic discoveries in achtereenvolgens de New York Public Library en het Calouste Gulbenkian Museum in Lissabon.
- Alba Amicorum, vijf eeuwen vriendschap op papier gezet in Museum Meermanno-Westreenianum in Den Haag.
- Gheprint te Nymeghen. Drukkers, uitgevers en boekverkopers te Nijmegen 1479-1794 in de Commanderie van Sint Jan in Nijmegen.
- Flora's schatkamer in het Noordbrabants Museum in Den Bosch.

1991

- Vijf eeuwen Kamper drukkers en uitgevers in het Stedelijk Museum in Kampen.
- Vor dem Jahr 1000. Abendländische Buchkunst zur Zeit der Kaiserin Theophanu in het Schnütgen Museum in Keulen.
- Het leven van Herman Willem Daendels 1762-1818, Democraat - Soldaat - Potentaat in het Rijksmuseum in Amsterdam.
- Blockbücher des Mittelalters. Bilderfolgen als Lektüre in het Gutenberg Museum in Mainz
- Venetië, stad van de drukkunst in het Koninklijk Paleis in Amsterdam.
- Het paleis van Brussel, acht eeuwen kunst en geschiedenis in het Koninklijk Paleis in Brussel.
- Hemel en aarde in het Bonnefantenmuseum in Maastricht.
- De prijs is het bewijs, vier eeuwen prijsboeken in de bibliotheek van de Katholieke Universiteit Leuven.

1992

- Cristoforo Colombo: el nave e il mare In Genua.
- Een wereldreiziger op papier in het Koninklijk Paleis in Amsterdam.
- De wereld binnen handbereik. Nederlandse kunst- en rariteiten- verzamelingen 1585-1735 in het Amsterdams Historisch Museum.
- Goud en velijn in de Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg.
- Vom Zauber des Rheins ergriffen in het Mittelrhein-Museum in Koblenz.
- Lodewijk van Gruuthuse in het Gruuthusemuseum in Brugge.
- Kriezels, aubergines en takkenbossen in het Museum Meermanno-Westreenianum in Den Haag.
- Uit de schatkamer van Blaeu. Amsterdamse cartografie en boek- drukkunst in de zeventiende eeuw in het Nederlands Scheepvaartmuseum in Amsterdam.
- Gheraert Leeu, meesterprenter ter Goude in het Stedelijk Museum Het Catharina Gasthuis in Gouda.

Rondleidingen

Elk jaar wordt er een groot aantal rondleidingen door de bibliotheek georganiseerd voor bezoekers uit binnen- en buitenland en ter introductie van nieuwe medewerkers.

Overzicht van publicaties

Publicaties uitgegeven door de Koninklijke Bibliotheek Bakker, Trix. From collection development to an integrated management program. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 39 bl., ill.

Bakker, Trix. *Waarom coördinatie van de collectievorming niet tot stand komt*. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 23 bl., ill. Rapport.

Becker-Moelands, M.A. [samenst.]. *Rechtshistorisch nieuws. Presentatie van Nederlands centrum voor rechtshistorische documentatie en rechtsiconografie*. Voorw. J.T.H de Smidt. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 53 p. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 39). Tentoonstelling in de KB, 30 mei - 11 juli 1991.

Beleidsplan Algemeen Bestuurscollege Koninklijke Bibliotheek. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek,

1990. 10 bl. (KB Extra 3). Van deze publicatie bestaat ook een Engelse versie getiteld 'Policy statement National Library of the Netherlands' (KB Extra 4).

Berkel, J.K.F. [samenst.]; Hoeven, H. van der [samenst.]. *Het Italië gevoel. Lijst tentoongestelde werken*. [Samenst. lijst: L. Rusch]. ['s-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1991]. 33 p.
Tentoonstelling in de KB, 31 oktober 1991 - 17 januari 1992.

Conferentie 'Na ons de zondvloed?' Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 30 p., ill. (KB Extra 5).
Congresverslagen van de conferentie ter gelegenheid van het afscheid van dr. A.W. Willemsen als bibliothecaris van de KB.

Current contents. Bibliotheekwetenschap & documentaire informatiekunde. Jrg 1, nr. 1 (1991) - ... Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, Vakbibliotheek BDI, 1991 - ... Verschenen in 1991: nrs. 1 en 2; Verschenen in 1992: nrs. 3 t/m 14.

Dijksterhuis, A.A. *Cd-rom/Online. Aanbevelingen voor de ontwikkeling van de Koninklijke Bibliotheek als aanbieder van geautomatiseerde databestanden op het gebied van de geesteswetenschappen. Een inventariserend onderzoek*. Den Haag, [Koninklijke Bibliotheek], 1992. 48 p.

Exchange list. Koninklijke Bibliotheek, International Exchange Bureau. Jrg.1, nr. 1/2 (1988) - ... The Hague, Koninklijke Bibliotheek, 1989 - ... Verschenen in 1990: 1989, nr. 1/2; Verschenen in 1992: 1990/1991

Gnirrep, W.K. [samenst.]; Gumbert, J.P. [samenst.]; Szirmai, J.A. [samenst.]. *Kneep en binding. Een terminologie voor de beschrijving van de constructies van oude boekbanden. Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschap samengesteld*. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 126 p., ill.

Goddijn, P. *Aanbevelingen voor de conservering van bibliotheekcollecties*. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 11 p. (KB Extra 6).

Goddijn, P.A. *Schade-inventariserend onderzoek van bibliotheek- en archiefmateriaal*. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1990. 6 bl. (KB Extra 2).

KB centraal. Huisorgaan van de Koninklijke Bibliotheek. Jrg. 11 (1982) - ... 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1982 - ... Voortzetting van Lange Voorhout 34. Verschenen in 1990: nrs. 1/2 t/m 12; Verschenen in 1991: nrs. 1/2 t/m 12; Verschenen in 1992: nrs. 1/2 t/m 12.

KB Extra. Jrg. 1, nr. 1 (1990) - ... Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1990 - ... Onregelmatig verschijnend periodiek. De afzonderlijke nummers zijn apart beschreven. Verschenen in 1990: nrs. 2 en 3; Verschenen in 1991: nrs. 4 t/m 6.

Knops, M. [samenst.]. *Neerlandica Ferdinando-Albertiana. Nederlandse drukken uit de bibliotheek van hertog Ferdinand Albrecht zu Braunschweig-Lüneburg = Neerlandica Ferdinando-Albertiana. Niederländische Drucke aus der Bibliothek des Herzogs Ferdinand Albrecht zu Braunschweig-Lüneburg*. 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1990. 98 p., ill. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 34). Met los, verbeterd omslag. Oorspronkelijk omslag vermeldt abusievelijk: Neerlandica Fernando [sic]-Albertiana. Tentoonstelling in de KB, 2 maart - 26 april 1990.

Leenverkeer bulletin. Jrg. 7 (1990) nr. 6 (mei) - ... 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1990 - ... Vervolg op: NCC/IBL Nieuws. Verschenen in 1990: nrs. 6 en 7; Verschenen in 1991: nr. 8; Verschenen in 1992: nrs. 9 t/m 12.

Nieuwsbrief coördinatie collectievorming & gemeenschappelijke onderwerpsontsluiting. Eindred. M. Pothoven. Jrg 1, nr.1 (1991) - ... Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1991 - ... Onregelmatig verschijnende Nieuwsbrief. In april 1991 verscheen een 'nulnummer', getiteld GOO-nieuws. Verschenen in 1991: nrs. 0 t/m 2, Verschenen in 1992: nrs. 3 en 4.

Nieuwsbulletin CCK. Jrg. 1 (1988) - ... 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1988 - ... Onregelmatig verschijnend. Verschenen in 1990: nr. 5; Verschenen in 1992: nr. 7.

Richtlijnen voor het leenverkeer. 3e herz. uitgave. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 13 p.
Informatiebrochure over het leenverkeer.

Rossenbergh, Rene van. *Hobbits in Holland. Leven en werk van J.R.R. Tolkien (1892-1973)* 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 99 p., ill. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 41). Tentoonstelling in de KB, 27 april t/m/ 17 juli 1992. Rusch, L. [samenst.].

Cultuur gedichteerd. Affiches 1940-1945 uit de collectie van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1990. 73 p., ill. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 35). Tentoonstelling in de KB, 7 mei - 15 juni 1990.

Rusch, L. [samenst.]. *Mijn leven is een aardig sprookje... Leven en werk van Hans Christian Andersen*. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1990. 40 p., ill. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 38). Tentoonstelling in de KB, 11 januari - 22 februari 1991.

Rusch, Liesbeth [samenst.]. *De eeuwige jeugd. 100 jaar Openbare Bibliotheek in Nederland*. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 37 p., ill. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 42). Tentoonstelling in de KB, 6 augustus - 15 oktober 1992.

De Sectie Bibliotheekonderzoek onderzocht. Overzicht van werkzaamheden 1990-1991. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 17 bl., ill. Met lijst van publicaties van de medewerkers Sectie bibliotheekonderzoek.

Storm van Leeuwen, J.; Spoelder, J.; Coppens, C. *De prijs is het bewijs. Vier eeuwen prijsboeken.* Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 42 p. Aanvulling op de tentoonstellingscatalogus De prijs is het bewijs, Leuven 1991.

Tol, J. van [samenst.]. *Kookboeken door de eeuwen heen & moge het u wel bekomen. Catalogus van de tentoonstellingen.* Met medew. van Johannes van Dam en Joop Witteveen. 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek; 's-Gravenhage, Algemeen Rijksarchief, 1991. 92 p., ill.

(Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 40). Tentoonstellingen in de KB en het Algemeen Rijksarchief, 19 juli -13 september 1991.

Trefwoorden depotcollectie. Den Haag, [Koninklijke Bibliotheek], 1991. 73 p. Trefwoordenthesaurus voor de onderwerpsontsluiting van de Nederlandse Bibliografie.

Uitgaven in voorbereiding (CIP) = Cataloguing in publication (CIP). Koninklijke Bibliotheek in samenwerking met het ISBN-bureau. Jrg. 1, nr. 1 (1980) - ... 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1980 - ... Verschenen in 1990: nrs. 1 t/m 52/1; Verschenen in 1991: nrs. 2 t/m 51/52; Verschenen in 1992: 1992, nrs. 1-51/52. Verslag Koninklijke Bibliotheek, 1974-1978 - ... 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1984 - ... Vervolg van: Verslag omtrent de Koninklijke Bibliotheek. Verschenen in 1990: 1988.

Vlist, Ed van der [samenst.]. *Inventaris van de schriftelijke nalatenschap van Fokke Sierksma (1917-1977).* Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 85 p. Collectie verworven door de KB in september 1987.

Voor de toekomst behouden. Twintig jaar boek- en papierrestauratie in Nederland. Tekst door E. Nijhof Asser ... [et al.]. Voorw. en inl. door P. Vlasveld. Red. door T. Steemers. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1990. 47 p. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 37). Tentoonstelling in de KB, 2 november 1990 - 4 januari 1991.

Voorbij, H.J. *Behoeften van alfa-wetenschappers aan geautomatiseerde titelbestanden. Een gebruikersonderzoek in het kader van de alfa-informatievoorziening.* Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 40 bl., bijl.

Willemsen, A.W. *Koninklijke Bibliotheek en Nederlands bibliotheekbeleid. Verspreide geschriften 1983-1990.* [Red. M. Geesink ... et al.]. 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 213 p., ill. Bundel uitgegeven ter gelegenheid van Willemsens afscheid als bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek. *Zeldzaam & kostbaar. Vijf jaar aanwinsten Bijzondere Collecties 1987-1991.* Eindred. Ad Leerintveld en Henk Porck. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1992. 286 p., ill. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 43). Tentoonstelling in de KB, 6 november 1992 t/m 15 januari 1993.

Zwinogrodzka, E. [samenst.]; Hordinski, P. [samenst.]; Storm van Leeuwen, J. [samenst.]. *Poolse boekbindkunst 1400-1800 uit de Jagiellonski Bibliotheek, Krakow.* Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, 1990. 116 p. (Tentoonstellingscatalogi en -brochures van de Koninklijke Bibliotheek 36). Tentoonstelling in de KB, 7 september - 19 oktober 1990.

Zwitserland in vier talen. [Samenst. brochure: L. Rusch]. 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 17 p. Tentoonstelling in de KB, 27 september - 24 oktober 1991.

Publicaties uitgegeven door de Koninklijke Bibliotheek samen met andere instellingen

Drukkersmerken. Projectopzet en coördinatie: J. Diekmann, A. van Geest; catalogus van de drukkersmerken P. van Huisstede, J.P.J. Brandhorst; biografische data van drukkers, uitgevers en boekhandelaren: J.A. Gruys, C.B.J. de Wolf. 's-Gravenhage [etc.], Koninklijke Bibliotheek [etc.], 1991. Cd-rom van drukkersmerken vervaardigd op basis van het STCN-bestand, in samenwerking met de Vakgroep Computer en Letteren van de Rijksuniversiteit te Utrecht. Met begeleidend foldertje.

Het IBL systeem voor monografieën. Toelichting bij het gebruik. Voorw. Daniel van Spanje en Richtje Damstra. 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek; Leiden, Pica, 1990. [11] bl. Rapport.

Manual to the cd-rom. A pilot project pictorial information systems in the Humanities. Preface: J. van den Berg ... [et al.]. Utrecht, Rijksuniversiteit; 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1991. 77 p. Gebruikershandleiding bij de cd-rom Drukkersmerken.

Publicaties van de Koninklijke Bibliotheek door anderen uitgegeven

Bedreigd papierbezit in beeld. Schade-inventariserend onderzoek van archief- en bibliotheekmateriaal van na 1800 bij het Algemeen Rijksarchief en de Koninklijke Bibliotheek = Endangered books and documents. A damage-survey of post-1800 archive and library material held by the General Archives of the Netherlands and the Koninklijke Bibliotheek (National Library of the Netherlands). Red.: R.C. Hol en L. Voogt. Den Haag, CNC, 1991. 217 p., bijlagen. (CNC-publicaties 2).

Bibliografische attenderingslijst voor docenten Neerlandistiek in het buitenland. Lijst van boeken, verschenen in Nederland en Vlaanderen over de periode ... Uitg. van de Koninklijke Bibliotheek, 's-Gravenhage en het Bureau voor de Bibliografie van de Neerlandistiek, 's-Gravenhage. Jrg. 1, nr. 1 (1986) - ... 's-Gravenhage, Stichting Bibliographia Neerlandica, 1986 - ... Verschenen in 1990: nrs. 1 t/m 4/5; Verschenen in 1991: nrs. 1 t/m 5; Verschenen in 1992: nrs. 1 t/m 5. *Brinkman's cumulatieve catalogus van boeken. Nederlandse bibliografie bevattende de in Nederland en Vlaanderen uitgegeven of herdrukte boeken die werden ontvangen door het Depot van Nederlandse Publicaties van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage.* Alphen a/d Rijn, Samson, 1982 - ... Vanaf (1982) voorafl. 3 onder verantwoordelijkheid van de Staat der Nederlanden, via de KB. Verschenen in 1990: Jaardeel 1989; 1990: voorafl. 1 t/m 11; Verschenen in 1991: Jaardeel 1990; 1991: voorafl. 1 t/m 11; Verschenen in 1992: Jaardeel 1991; Voorafl. 1 t/m 11 van 1992; Vijfjaarcumulatie 1986-1990.

Coördinatiepunt nationaal conserveringsbeleid & proefjaar massaconserving. 's-Gravenhage, CNC, 1990. 7 bl., 11 p. bijlagen. Het CNC is een samenwerking van de KB en het Algemeen Rijksarchief. Coppens, C. *De prijs is het bewijs. Vier eeuwen prijsboeken.* Met een inleiding door J. Storm van Leeuwen. Leuven, Centrale Bibliotheek K.U. Leuven, 1991. 228 p., ill. Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling gehouden in Leuven, en in de KB, 27 januari - 28 februari 1992. Met een gelijknamige aanvulling: 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek 1992. 42 p.

Lijst van aangesloten bibliotheken 19.. Centrale catalogus boeken, centrale catalogus periodieken, centrale catalogus congressen, centrale technische catalogus, centrale landbouw catalogus. 's-Gravenhage, NCC-samenwerkingsverband, 1984 - ... Ondertitel varieert. Verschenen in 1990: 1990; Verschenen in 1991: 1991; Verschenen in 1992: 1992.

Nederlandse Bibliografie/A-lijst. Samengest. door de redactie Brinkman van het Depot van Nederlandse Publicaties en Nederlandse Bibliografie van de KB. In: Boekblad 150 (1983) 15 - ... Verschenen in 1990: In: Boekblad nrs. 1 t/m 51/52; Verschenen in 1991: In: Boekblad nrs. 1 t/m 51/52; Verschenen in 1992: In Boekblad 159 (1992) nrs. 1-51/52.

Nederlandse Bibliografie/B-lijst, bevattende de titels van in Nederland uitgegeven publicaties van bestuurslichamen, wetenschappelijk instellingen en daarmee gelijk te stellen organisaties; in eigen beheer uitgegeven proefschriften en andere academische geschriften, ontvangen door het Depot van Nederlandse Publicaties van de KB te 's-Gravenhage gedurende ... Jrg. 1, nr. 1 (1984) - ... Alphen a/d Rijn, Samson, 1984 - ... Verschenen in 1990: nrs. 1 t/m 12; Verschenen in 1991: nrs. 1 t/m 12; Verschenen in 1992: 1992, nrs. 1-12.

Neevel, J.G. *Methoden voor massaconserving. Analyse en evaluatie. Een onderzoek naar de in het buitenland ontwikkelde massaconservingstechnieken voor archief- en bibliotheekmateriaal in opdracht van het CNC uitgevoerd.* Den Haag, CNC, 1991. 59 p. (CNC- publicaties 1). De ongekende mogelijkheden van grijze literatuur. Bureau Jupiter. 's-Gravenhage, Bureau Jupiter, [1991]. 20 p.

Vereniging Vrienden der Koninklijke Bibliotheek

Bestuur

In de verslagperiode vonden er enkele belangrijke wijzigingen plaats in de samenstelling van het bestuur. In 1990 trad mevrouw WES Coops uit het bestuur, waarvan zij sinds 1980 deel had uitgemaakt. In 1991 werd afscheid genomen van secretaris-penningmeester dr AW Willemsen en van mevrouw drs E Croiset van Uchelen-Brouwer. In hetzelfde jaar traden tot het bestuur toe: dr W van Drimmelen, directeur-bibliothecaris (bestuurslid voor de Koninklijke Bibliotheek), AC Hildering en mevrouw LI Brouwer-Gertenbach. Dientengevolge was de samenstelling van het bestuur eind 1992 als volgt:

Mevrouw LI Brouwer-Gertenbach te Den Haag

secretaris Dr W van Drimmelen te Den Haag voor de Koninklijke Bibliotheek

AJ Eschauzier te Wassenaar, voorzitter

H Gabriels te Den Haag

AC Hildering te Zegveld

penningmeester Dr J Trapman te Den Haag

Mevrouw drs JL de Vries te Oegstgeest

Leden

Op 31 december 1992 bedroeg het aantal leden 950 (1990: 1.009; 1991: 1.011).

Activiteiten

In 1990 werd een keer vergaderd, op 30 juni in het Nederlands Scheepvaart Museum te Amsterdam. In 1991 vonden er twee ledenvergaderingen plaats. De vergadering in februari werd gecombineerd met een bezoek aan het naburige Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum. De directeur, drs AJ Korteweg, hield voor enkele tientallen leden een lezing over zijn instelling onder de titel *Mijn oog komt niet tot rust*.

Beter bezocht was de julivergadering in het Vredespaleis, die werd bijgewoond door ruim 200 leden. Onder de leden werd een enquête gehouden. Een groot aantal leden maakte van de gelegenheid gebruik om wensen en verlangens te uiten. In 1992 vonden ledenvergaderingen plaats in januari en oktober. In januari, na afloop van de ledenvergadering, hield drs D de Vries, conservator van de collectie Bodel Nijenhuis van de Leidse Universiteitsbibliotheek, een lezing over deze omvangrijke verzameling kaarten, prenten en portretten. In de oktobervergadering gaven drs CAJ Thomassen en drs CBJ de Wolf van de KB ieder een toelichting op de recente aankopen voor de Bijzondere Collecties die de Vereniging mogelijk had gemaakt. Mw drs M Wishaupt hield een lezing over het uitgeven van kunstboeken in Nederland.

De contributie werd verhoogd van f25,- naar f35,-. De leden krijgen 50% korting op de lenerspas die op 1 januari 1993 werd ingevoerd. De leden kunnen zich voor een speciale vriendenprijs abonneren op het huisorgaan KB Centraal. Zo'n 120 leden maakten van dit aanbod gebruik.

Schenkingen

In 1991 droeg de Vereniging bij aan de uitgave van de bundel ter gelegenheid van het afscheid van dr AW Willemsen als bibliothecaris. In 1992 werden twee belangrijke aankopen mogelijk gemaakt door schenkingen van de Vrienden.

De KB in cijfers

Dienstverlening

Tabel 1

Uitlening en levering fotokopieën	1990	1991	1992
Uitlening via balie extern	74.600	64.300	67.400
Uitlening via balie intern	21.600	14.200	15.600
Postuitlening IBL/boeken	17.400	8.200	6.200
Levering fotokopieën IBL	15.300	21.400	25.700
Totaal	128.900	108.100	114.900

Tabel 2

Uit magazijn ter inzage gevraagde publicaties	1990	1991	1992
Wetenschappelijke collectie	47.500	45.300	47.400
Depotcollectie	27.000	31.700	33.800
Handschriften / Oude drukken	15.900	15.700	16.800
Totaal	90.400	92.700	98.000

Tabel 3

Uit andere bibliotheken geleende boeken	1990	1991	1992
Uit Nederland	1.500	1.500	1.100
Uit het buitenland	500	500	400
Totaal	2.000	2.000	1.500

Tabel 4

Aanvragen Centrale Catalogi	1990	1991	1992
Postaanvragen boeken	82.000	45.800	36.700
Postaanvragen tijdschriften	64.200	51.900	45.900
Vrije aanvragen	3.700	4.800	3.900
Totaal	149.900	102.500	86.500

Tabel 5

Bezoekers	1990	1991	1992
Nieuw ingeschreven leners	11.800	11.600	10.600
Bezoekers hoofdafdeling CC	3.500	4.200	4.500
Bezoekers afdeling Bijzondere Collecties	6.300	6.200	5.900

Tabel 6

Informatieverstrekking en instructie	1990	1991	1992
<i>Wetenschappelijke collectie</i>			
Algemene informatie	6.300	6.100	15.200

Bibliografische informatie	3.800	11.200	9.700
Vakinhoudelijke informatie	5.500	6.450	6.900
Informatie via elektronische bestanden	800	950	850
Gebruikersinstructie	1.200	2.600	4.450
Verwijzingen	5.700	6.600	7.800
Totaal	23.300	33.900	44.900

Depotcollectie

Informatiebalie	- 9.400	5.850	
Schriftelijke informatie	- -	600	
Telefonische informatie	- -	2.600	

Centrale Catalogi

Telefonische informatie	27.200	28.000	27.600
-------------------------	--------	--------	--------

Bedrijfsgegevens

Tabel 7

Collectievorming	1990	1991	1992
<i>Wetenschappelijke collectie</i>			
Bestellingen	15.200	13.200	4.900
Ontvangen publicaties	22.000	19.200	11.000
Geschenken & ruilpublicaties	2.400	5.300	5.200
Lopende abonnementen tijdschriften	7.300	6.000	4.900
Idem series & vervolgwerken	10.000	9.500	5.100
<i>Depotcollectie</i>			
Bestellingen	7.900	6.100	10.000
Ontvangen publicaties	38.700	48.600	45.000
Aantal leveranciers	8.000	7.900	8.300
Lopende abonnementen tijdschriften	20.200	20.300	20.000
Idem kranten	71	70	72

Tabel 8

Centrale Catalogi	1990	1991	1992
Invoer gegevens GGC/NCC	13.100	10.700	9.300
Nieuwe boektitels			
Idem tijdschrifttitels	1.100	1.000	900
Aanvulling boektitels	29.100	74.600	52.500
Idem tijdschrifttitels	12.000	10.500	12.500
Controle nieuwe tijdschrifttitels	15.500	11.300	14.600
Retro-invoer boektitels	-	3.400	3.100
Aanlevering titelmateriaal	30.000	27.500	16.300
Boektitels			
Tijdschrifttitels	8.300	8.700	4.700
Aanleverende bibliotheken	65	65	65
CC-Boeken			
CC-Periodieken	120	125	125

Tabel 9

Catalogusproductie KB en Nederlandse Bibliografie (aantal titels)	1990	1991	1992
<i>KB-catalogus</i>			
Wetenschappelijke collectie	21.800	21.000	22.000
Depotcollectie	25.000	30.000	34.500
Totaal	46.800	51.000	56.500
<i>Nederlandse Bibliografie</i>			
A-lijst	16.000	18.000	19.300
B-lijst	5.800	7.500	8.300
Overige publicaties	3.200	4.500	6.900
Totaal	25.000	30.000	34.500
<i>Cataloguing in Publication</i>			
Aantal CIP-titels	10.800	12.000	14.300
International Standard Serial Number			
Aantal toegekende ISSN's	700	1.600	1.400

Tabel 10

Inkomsten & uitgaven	1991		1992	
	Uitgaven	Ontvangsten	Uitgaven	Ontvangsten
Personele uitgaven	16.926		17.024	
Boeken, tijdschriften & bindwerk	3.572		3.922	
Materiële uitgaven	8.356		6.557	
Onderhoud gebouwen	PM		PM	
Rijksbijdrage		25.667		26.919
Overige middelen & subsidies		3.187	884	
Totalen	28.854	28.854	27.503	27.503

Lijst van afkortingen

A

- ABC *Algemeen Bestuurscollege*
 ABHB *Annual Bibliography of the History of the Printed Book and Libraries*
 ACBAM *Aantasting van Cellulosebevattende materialen in relatie tot de concentratie van enige luchtverontreinigende verbindingen in Nederlandse Bibliotheken, Archieven en Musea*
 ADV *Arbeidsduurverkorting*
 AO *Algemeen Overleg*
 ARA *Algemeen Rijksarchief*
 ATLAS *(Samenwerkingsverband) Afstemming Taken Landelijke Samenwerking bibliotheken en documentaire informatieverzorging*
 BBN *Bureau voor de Bibliografie van de Neerlandistiek*
 BC *Basisclassificatie*
 BDI *(Opleiding voor) Bibliotheek & Documentaire Informatie*
 BLDSC *British Library Document Supply Centre*

C

- CC *Centrale Catalogus*
 CCB *Centrale Catalogus Boeken*

CCC *Centrale Catalogus Congressen*
CCD *Centrale Catalogus Dag-, nieuws- en weekbladen*
CCK *Centrale Catalogus Kartografie*
CCP *Centrale Catalogus Periodieken*
CD-ROM *Compact Disc Read Only Memory*
CERL *Consortium of European Research Libraries*
CIP *Cataloguing In Publication*
CLC *Centrale Landbouw Catalogus*
CNC *Coördinatiepunt Nationaal Conserveringsbeleid*
CTC *Centrale Technische Catalogus*
CvC *Coördinatie van de Collectievorming*

D

DO *Directie Overleg*

E

ELAG *European Libraries Automation Group*

F

FID *Federation Internationale d'Information et de Documentation*

G

GGC *Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem*

GOO *Gemeenschappelijke Onderwerpsontsluiting*

H HAB *Herzog August Bibliothek*

HOOP *Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan*

I IAS *Intentioneel Apparatuurschema*

IBL *Interbibliothecair Leenverkeer*

IBW *Intelligent Bibliografisch Werkstation*

ICOM *International Council of Museums*

IFLA *International Federation of Library Associations and institutions*

IIAV *Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging*

ISBD *International Standard Book Description*

ISBN *International Standard Book Number*

ISDS *International Serial Data System*

ISSN *International Standard Serial Number*

K

KB *Koninklijke Bibliotheek*

KNAW *Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*

KUB *Katholieke Universiteit Brabant*

KUN *Katholieke Universiteit Nijmegen*

L

LAN *Local Area Network*

LBS *Lokaal Bibliotheeksysteem*

LOBO *Landelijk Overlegorgaan Beroepspraktijk - Opleidingen op het terrein van bibliotheek, documentaire informatie en uitgeverij*

LUW *Landbouw Universiteit Wageningen*

M

MO *Management Overleg*

N

NBBI *Nederlands Bureau voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging*

NBC *Nederlands Bibliografisch Centrum*

NBLC *Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum*

NBOI *Nederlands Bureau voor Onderzoek Informatie*

NCC *Nederlandse Centrale Catalogus*

NCRD *Nederlands Centrum voor Rechtshistorische Documentatie en rechtsiconografie*
NOD *Nederlandse Onderzoek Databank*

O

OBN *Open Bibliotheeknetwerk*
OCLC *Online Computer Library Centre*
OLC *Online Contents*
OPC *Online Publiekscatalogus*
ORS *Online Retrieval System*
OUS *Opslag-Uitleensysteem*
O&W *(ministerie van) Onderwijs en Wetenschappen*

R

RABIN *Raad van Advies voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging*
RAD *Rijksarchiefdienst*
RLG *Research Libraries Group*
RRWO *Rechtspositiereglement Wetenschappelijk Onderwijs*

S

SABIDO *(Vlaams-Nederlands) Samenwerkingsverband op het gebied van Bibliotheek- en Documentatiewezen*
SIGLE *System for Information on Grey Literature in Europe*
STCN *Short-Title Catalogue, Netherlands. (Nederlandse Bibliografie 1450-1800)*
STEP *Science and Technology for Environmental Protection*

T

TU *Technische Universiteit*

U

UKB *(Samenwerkingsverband van) Universiteitsbibliotheken, de Koninklijke Bibliotheek en de bibliotheek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*
UvA *Universiteit van Amsterdam*

W

WHW *Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek*
WSF *(Stichting Landelijk Samenwerkingsverband van bibliotheken met) Wetenschappelijke Steunfunctie*
WVC *(Ministerie van) Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur*